

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE PENALE ȘI CRIMINOLOGIE APLICATĂ**

APROBAT
la ședința Catedrei
_____ 2013
Șef catedră,
V. Guțuleac, dr., prof. univ.

CAIET LA DISCIPLINA
DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ

Autor:
VASILOI DJULIETA,
lector superior, drd.

CHIȘINĂU, 2013

**MODULUL 1. NOȚIUNEA, OBIECTUL, PRINCIPIILE ȘI
SARCINILE DREPTULUI PENAL**

Noțiunea dreptului penal. Dreptul penal ca un instrument de bază al reglementării faptelor prejudiciabile. Caracterele dreptului penal: autonom, de drept public și unitar.

Obiectul dreptului penal. Existența fenomenului infracțional și necesitatea luptei împotriva acestuia. Relațiile juridice penale. Subiecții relațiilor juridice penale. Conținutul relațiilor juridice penale. Specificul reglementării juridico-penale.

Locul dreptului penal în sistemul dreptului. Autonomia a dreptului penal în cadrul sistemului de drept. Legăturile dreptului penal cu ramurile de drept înrudite: dreptul procesual penal, dreptul execuțional penal și dreptul administrativ. Legăturile cu alte ramuri ale dreptului.

Principiile dreptului penal. Noțiunea și sistemul principiilor dreptului penal. Principiile juridice generale ale dreptului penal: legalitatea, umanismul, democratismul. Principiile speciale ale dreptului penal: principiul caracterului personal al răspunderii penale, principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale.

Sarcinile dreptului penal. Dreptul penal și politica penală. Funcțiile dreptului penal: de apărare împotriva criminalității, prevenirea săvârșirii infracțiunilor, asigurarea dezvoltării noilor valori și relații sociale.

Izvoarele dreptului penal. Noțiunea și esența izvoarelor (formelor) dreptului penal.

Știința dreptului penal. Noțiunea de știință a dreptului penal. Obiectul științei dreptului penal. Metodele investigațiilor științifice în dreptul penal. Locul științei dreptului penal în sistemul științelor juridice. Principalele școli și curente de politică penală.

1. Noțiunea dreptului penal

Dreptul penal, ca ramură a sistemului de drept din R.Moldova, este format din totalitatea normelor juridice, legiferate de puterea legislativă, care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile de tragere la răspundere penală, sancțiunile și alte măsuri ce urmează a fi aplicate sau luate de către instanțele judecătorești persoanelor fizice sau juridice, care au săvârșit infracțiuni, în scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept, democratic și social.

Din definiția de mai sus desprindem *elementele definiției* ale acestei ramuri de drept și anume:

1. termenul de *“drept penal”* cunoaște două accepțiuni:
 - ♣ **ramură** a sistemului de drept, ce cuprinde o totalitate de norme juridice cu același obiect de reglementare;
 - ♣ **știința** dreptului penal, ce cuprinde totalitatea ideilor și concepțiilor despre dreptul penal ca disciplină de studiu;
2. dreptul penal este o ramură de drept **distinctă**, alături de alte ramuri de drept;
3. dreptul penal are **autonomie** în raport cu celelalte ramuri de drept; această autonomie îmbracă trei aspecte:
 - a) autonomie *normativă*, în sensul că dreptul penal își creează singur normele de conduită. Totuși, dreptul penal nu poate incrimina o faptă care potrivit unei alte ramuri de drept reprezintă exercitarea legală a unui drept;
 - b) autonomie *conceptuală*, dreptul penal folosind termeni specifici altor ramuri de drept, dar dându-le noi sensuri;
 - c) autonomie *procedurală*, în sensul că procesul penal se bucură de o independență completă în raport cu procedurile nepenale;
4. dreptul penal are o **structură unitară**;
5. dreptul penal este format dintr-o **totalitate de norme juridice** cu același obiect de reglementare;

6. normele dreptului penal stabilesc expres faptele ce constituie **infrațiuni**, condițiile de tragere la **răspundere penală** a persoanelor care le săvârșesc, precum și **sancțiunile aplicabile**;
7. dreptul penal are un **scop specific** și anume apărarea valorilor sociale;
8. are **instituții specifice**, acestea fiind:
 - ♣ infrațiunea,
 - ♣ răspunderea penală,
 - ♣ sancțiunile;

9. dreptul penal este o ramură de drept **public**, deoarece întotdeauna unul dintre subiectele raportului juridic de drept penal este **statul**, aflat pe o poziție dominantă, fiind cel care realizează tragerea la răspundere penală a infractorilor și aplicarea sancțiunilor. În același timp, valorile sociale apărate de dreptul penal sunt de interes public;

10. dreptul penal are un caracter **subsidiar**, în sensul că intervine atunci când protecția valorii sociale apărate nu poate fi realizată prin intermediul altor norme, astfel că recurgerea la mecanismul penal de protecție este inevitabilă, constituind unicul mijloc de protecție când alte ramuri se dovedesc ineficiente;

11. dreptul penal are un caracter **selectiv**, astfel încât sub protecția acestuia cad doar anumite categorii de valori și relații sociale, iar celelalte cad sub protecția normelor morale, religioase sau sub protecția normelor altor ramuri de drept. În același timp, dreptul penal nu incriminează toate acțiunile sau inacțiunile oamenilor, ci doar pe acelea care ar periclita existența unei valori protejate.

2. Obiectul dreptului penal

Obiectul dreptului penal îl constituie **relațiile de apărare socială**, relații ce se nasc între membrii societății în vederea apărării valorilor sociale în și a relațiilor sociale ce se creează și se dezvoltă în jurul și datorită acestor valori. În cadrul acestor relații, membrii societății au îndatorirea de a nu vătăma prin faptele lor valorile sociale.

3. Locul dreptului penal în sistemul dreptului.

Cu toate că dreptul penal are un caracter *autonom*, totuși, el are legături și cu alte ramuri de drept în vederea apărării cât mai bine a tuturor valorilor sociale.

Astfel, acesta interacționează cu:

- ◆ **dreptul constituțional** – pe considerentul că în art. 1 din Constituție sunt prezentate principalele valori sociale pe care statul le apără, Astfel, potrivit unor autori parametrii constituționali de control asupra legislației penale se pot grupa în două categorii:
- ◆ **dreptul procesual penal** – întrucât infracțiunile stabilite de dreptul penal se urmăresc și se judecă prin normele dreptului procesual penal;
- ◆ **dreptul execuțional penal** – acesta având ca obiect de studiu modul în care se execută pedepsele stabilite de dreptul penal;
- ◆ **dreptul civil** – care reglementează relațiile privind patrimoniul, dreptul penal cuprinzând infracțiuni îndreptate împotriva acestuia (furtul, tâlhăria, abuzul de încredere);
- ◆ **dreptul familiei** – dreptul penal incriminând faptele de bigamie, abandon de familie, fapte reglementate prin normele dreptului familiei;
- ◆ **cu dreptul contravențional** – ambele ramuri de drept incriminează fapte ilicite, vătămătoare pentru valorile sociale. Totuși, dreptul contravențional incriminează fapte

de o gravitate mai mică și are un sistem sancționator mai blând. Aceeași faptă nu poate constitui contravenție și infracțiune în același timp. Dreptul contravențional împrumută anumite reguli și principii de la dreptul penal: principiul legalității, caracterul personal al răspunderii.

Subiecte pentru seminar

1. Noțiunea de drept penal: concept și caracterizare.
2. Importanța și necesitatea dreptului penal în cadrul științelor juridice.
3. Caracterele dreptului penal.
4. Obiectul dreptului penal: definiție și opinii.
5. Scopul dreptului penal.
6. Subramurile dreptului penal.
7. Funcțiile dreptului penal.
8. Legătura dreptului penal cu dreptul constituțional.
9. Legătura dreptului penal cu dreptul procesual penal.
10. Legătura dreptului penal cu dreptul civil.
11. Legătura dreptului penal cu dreptul familiei.
12. Știința dreptului penal: concept și importanță.
13. Obiectul științei dreptului penal.
14. Scurtă prezentare a științelor penale (sub formă de referat).

NOTE

MODULUL 2. LEGEA PENALĂ

Noțiunea, importanța și trăsăturile caracteristice ale legii penale. Codul penal – unica lege penală a Republicii Moldova. Constituția Republicii Moldova și actele internaționale la care Republica Moldova este parte ca izvoare ale dreptului penal. Sistemul legii penale.

Normele de drept penal. Conținutul normei penale. Structura normei penale. Categoriile de norme penale: normele de interdicție și normele de prescripție. Normele juridice ale altor ramuri de drept la care se fac trimiteri la descrierea normelor juridice penale. Corelația dintre norma juridică penală și articolul legii penale.

Acțiunea legii penale în timp. Timpul săvârșirii faptei. Momentul intrării în vigoare a legii penale. Efectul retroactiv al legii penale. Limitele efectului retroactiv ale legii penale. Suspendarea acțiunii legii penale. Circumstanțele în urma cărora legea penală expiră (își pierde puterea legitimă).

Aplicarea legii penale în spațiu. Locul săvârșirii faptei. Noțiunea teritoriului Republicii

Moldova. Aplicarea legii penale în raport cu faptele săvârșite în afara teritoriului țării de către cetățenii Republicii Moldova, apatrizi și cetățenii străini. Extrătarea.

Interpretarea legii penale. Formele interpretării: după subiect, metodă și volum. Importanța interpretărilor Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova pentru aplicarea legilor penale.

Noțiunea, importanța și trăsăturile caracteristice ale legii penale

Dreptul nu este altceva decât sistemul normelor juridice, adică al regulilor de conduită impuse de puterea publică și destinate asigurării ordinii în societate.

Dar, pentru a-și ajunge finalitatea, regulile de conduită trebuie să conțină totdeauna o comandă, un ordin, o punere în vedere prin care se cere să se facă ceva (*jussum*), să nu se facă ceva (*vettum*) sau să se facă în anumite condiții (*permissum*).

Norma juridică este definită în Teoria generală a dreptului ca o regulă generală de conduită, instituită și sancționată de stat, asigurată în aplicarea ei, la nevoie, de forța de constrângere a statului.

Din cele expuse mai sus se pot desprinde câteva trăsături specifice normelor juridice, spre deosebire de normele de conduită. În primul rând, normele juridice sunt proclamate și impuse de puterea publică. În al doilea rând, norma juridică are un caracter categoric și obligatoriu, precum și o sancțiune determinată precis și certă de realizare. Și, în sfârșit, realizarea normelor juridice este realizată de o triplă intervenție a puterii publice: de *puterea legislativă*, pentru aplicarea corectă și *executivă*, pentru vegherea la respectarea normei și la executarea sancțiunilor sale.

Norma juridică de drept penal, având ca finalitate reglementarea apărării sociale contra criminalității prin mijloace de drept penal, nu și-ar putea atinge această finalitate dacă nu ar institui și ea reguli de conduită specifice, vizând acțiunile sau inacțiunile considerate infracțiuni și sancțiunile ce le sunt aplicabile, deci reglementând reguli de conduită cu o comandă precisă și o sancțiune certă.

Legislația penală se împarte în două părți: partea generală și partea specială.

În legislația penală în vigoare partea generală se împarte în următoarele capitole: dispoziții generale, infracțiuni, pedepse, aplicarea pedepsei și absolvirea de pedeapsă, măsurile de constrângere cu caracter medical și educativ.

Partea specială a Codului penal include, la rândul său, categoriile concrete de infracțiuni cu indicarea pedepselor respective.

La săvârșirea de infracțiune sau de o faptă socialmente periculoasă se conduce atât de normele părții generale, cât și de normele părții speciale. Deci, partea generală și partea specială ale Codului penal sunt interdependente și nu pot fi aplicate una fără alta.

Acțiunea legii penale în spațiu

Acțiunea legii penale în spațiu are o mare importanță politică, fiind legată nemijlocit de suveranitatea și independența Republicii Moldova. Limitele aplicării ei se bazează potrivit a două principii: *teritorialității* și *cetățeniei* (art. 11 C.P.R.M.).

Principiul teritorialității se aplică față de infracțiunile săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova, iar principiul cetățeniei – față de infracțiunile săvârșite peste hotarele țării noastre.

Teritorialitatea legii penale

Teritorialitatea legii penale constituie principiul de bază al aplicării acesteia în spațiu.

Codul penal în vigoare a consacrat principiul teritorialității legii penale în dispozițiile art.

11, alin. 1 prin prevederea: *Toate persoanele care au săvârșit infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova, urmează a fi trase la răspundere penală în conformitate cu prezentul cod.* Potrivit dispozițiilor înscrise în acest articol, *principiul teritorialității presupune că legea penală moldovenească se aplică, în exclusivitate, pe întreg teritoriul țării și tuturor infracțiunilor comise în acest areal, indiferent dacă infractorul este cetățean moldovean, străin sau persoană fără cetățenie (apatrid) și indiferent de locul său de domiciliu, conform legii care este în vigoare.*

Excepții de la principiul teritorialității.

Imunitatea de jurisdicție. Potrivit dispoziției din alin. 4, art. 11, C. P., legea penală moldovenească nu se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova de reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de alte persoane care, în conformitate cu convențiile internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a Republicii Moldova. Imunitatea de jurisdicție este operantă numai în măsura în care convențiile internaționale care instituie această imunitate au fost semnate de statul moldovenesc.

Imunitatea este *generală*, deoarece apără de răspundere față de statul nostru în toate cazurile, însă ea nu este *absolută* fiindcă dacă infractorul beneficiază de ea în raport cu legea noastră, statul căruia îi aparține are obligația să-l tragă la răspundere penală, deoarece *imunitatea nu este o cauză care face ca fapta să nu fie infracțiune.*

În art. 11, alin. 2 se declară că *Cetățenii Republicii Moldova și apatrizii care au comis infracțiuni în străinătate sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu prezentul cod, dacă fapta săvârșită de ei este recunoscută ca infracțiune pe teritoriul țării străine și ei n-au fost supuși pedepsei peste hotare și sunt trași la răspundere penală sau deferiți judecării pe teritoriul Republicii Moldova.* Deci, în acest articol este determinată acțiunea legii penale cu privire la infracțiunile săvârșite în afara teritoriului Republicii Moldova de către cetățenii ei, persoanele fără cetățenie și cele străine.

Potrivit art. 11, alin. 3 cetățenii străini și apatrizii, pentru infracțiunile comise în afara teritoriului Republicii Moldova, poartă răspundere penală conform prezentului Cod, în cazurile prevăzute de convențiile internaționale.

Răspunderea penală a persoanelor străine, conform legilor penale ale Republicii Moldova, se bazează pe așa-numitul principiu *universal* de acțiune a legii penale în spațiu. Din formularea principiului universalității rezultă că prin instituirea acestuia s-a realizat cerința de aplicare universală a legii noastre penale pentru a se asigura sancționarea atât a infracțiunilor săvârșite de străini în afara teritoriului nostru național dar și a celor comise împotriva intereselor statului român și al cetățenilor moldoveni, altele decât cele vizate expres în dispozițiile art. 11, alin.3 Cod penal, cerință care exprimă ideea de solidaritate și asistență penală internațională ce trebuie să existe între diferite state.

Aplicarea legii penale în timp

În conformitate cu prevederile art. 8 din Codul penal al Republicii Moldova *Caracterul infracțional al faptei și aplicarea pedepsei pentru ea se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii acesteia.* Potrivit acestei dispoziții o persoană poate fi trasă la răspundere, după acea lege penală, care era în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii. Deci, eficiența legii se dobândește odată cu intrarea ei în vigoare. De regulă, intrarea în vigoare se face prin intervenția puterii executive, care realizează publicarea legii în baza promulgării ei de către șeful statului. De observat însă că momentul adoptării legii și momentul intrării ei în vigoare, de regulă, nu corespund. Ordinea de publicare și de intrare a legilor în vigoare pe teritoriul

Republicii Moldova e reglementată de Legea Republicii Moldova din 15 februarie 1991 *Despre ordinea publicării și intrării în vigoare a legilor Republicii Moldova, a hotărârilor și a altor acte adoptate de Parlamentul Republicii Moldova, de ordinea lui și de Președintele Republicii Moldova*. Această lege stabilește o ordine unică de **intrare în vigoare** a legilor penale publicate, după cum urmează:

- a) termenul de intrare în vigoare nemijlocit este arătat în text;
- b) dacă termenul de intrare în vigoare nu este indicat în text, atunci ea intră în vigoare pe întreg teritoriul Republicii Moldova după expirarea termenului de 10 zile după publicarea ei;
- c) ca *excepție* (în caz de calamități naturale, stare de război ș. a.), o lege, dacă este indicat, intră în vigoare prin telegraf, radio sau este expediată organelor de stat corespunzătoare, din momentul adoptării de aceste organe a textului oficial al telegramei, radiogramei.

Efectul retroactiv al legii penale

În procesul schimbărilor din viața socială este posibil ca o anumită faptă, care a fost, la un moment dat sancționată de legea penală, să-și piardă nocivitatea sub limita unor cerințe de a mai fi menținută în planul sancționării, situație în care se procedează la scoaterea ei din câmpul legii penale.

În acest caz, legea penală adoptată ulterior acționează în mod diferit în stabilirea răspunderii penale pentru faptele săvârșite până la intrarea ei în vigoare. Ea poate să atenueze, precum și să agraveze pedeapsa sau, în genere, să nu recunoască acțiunile în cauză ca ilegale și pasibile de pedeapsă. De aceea, s-a admis principiul retroactivității legii, actualul Cod penal dându-i formulare în art. 10 C.P.R.M.

Subiecte pentru seminar

- 1) Definiția legii penale.
- 2) Tipurile de legi penale.
- 3) Structura legii penale.
- 4) În ce constă specificul principiului teritorialității și cetățeniei?
- 5) Ce înțelegeți sub acțiunea legii în timp?
- 6) Cine se bucură (profită) de imunitate diplomatică?
- 7) Cum se aplică legea penală față de persoanele care au comis infracțiuni după hotarele Republicii Moldova?
- 8) Care este procedura de intrare în vigoare a legii penale?
- 9) Cum înțelegeți afirmația *la momentul săvârșirii infracțiunii*?
- 10) Ce lege are efect retroactiv?
- 11) În ce constă esența legii care atenuează și care agravează pedeapsa?
- 12) Ce înțelegeți sub *situațiile contradictorii ale legii penale*?

Soluționați și argumentați speța

1. Maricelo, cetățean italian, aflat în excursie în țara noastră, conducând neatent autoturismul proprietatea sa, a produs un accident de circulație în care a fost ucis cetățeanul german Kohn, aflat și el ca turist în țara noastră.
Să se arate dacă fapta cade sub incidența legii noastre penale?
2. Țurcanu, aflându-se în calitate de turist în Turcia, cu autoturismul propriu, a încălcat regulile de circulație, și ca rezultat a fost lovit un cetățean străin, cauzându-i leziuni corporale grave. Pentru fapta sa Țurcanu a fost tras la răspundere și pedepsit în baza legii Turciei.

Cum se rezolvă problema tragerii la răspundere penală a cetățenilor R.Moldova care au săvârșit infracțiuni peste hotare? Poate fi Țurcanu supus răspunderii penale după legile Turciei?

3. Martin a fost prins la frontieră cu 5 saci de ardei grași în valoare de 1000 lei, aduși din Ucraina în octombrie 1999. El a fost supus răspunderii penale pentru infracțiunea de contrabandă. În timpul judecății, au fost introduse modificări ale dispoziției art.75, unde contrabandă era socotită trecerea bunurilor, obiectelor, mărfurilor, ce depășesc suma de 9000 lei.

Se va aplica față de Martin legea nouă? Când legea nouă are efect retroactiv?

4. Savin care locuia într-un sat la frontiera R.Moldovei cu Ucraina, a tras cu arma din grădina sa un foc într-un cetățean de pe teritoriul Ucrainei și l-a omorât.

Apreciați locul săvârșirii infracțiunii și legea cărei țări poate fi aplicată pentru această infracțiune?

5. Pe o navă militară a R.Moldova, care se afla în vizită oficială într-un port militar în Bulgaria, marinarul Dante a săvârșit un furt.

Care este locul săvârșirii infracțiunii și legea cărei țări poate fi aplicată pentru această infracțiune?

6. Leon, membru al personalului diplomatic al unei ambasade la Chișinău, conducând neatent un autoturism pe șoseaua Bălți-Chișinău, a comis un accident de circulație în urma căruia victima Inoi a suferit o vătămare gravă a integrității corporale.

Poate fi tras la răspundere penală conform legii noastre Leon?

NOTE

MODULUL III. NOȚIUNEA DE INFRAȚIUNE

Definiția noțiunii de infracțiune. Infracțiunea ca instituție fundamentală a dreptului penal, ce constituie „piatra de temelie” a oricărui sistem de drept penal. Caracterul material al noțiunii de infracțiune în legea penală a țării noastre.

Trăsăturile esențiale ale infracțiunii. Gradul prejudiciabil al faptei, fapta prevăzută de legea penală (ilegalitatea faptei), fapta săvârșită cu vinovăție, pasibilitatea de pedeapsă penală a unei fapte. Infracțiunea ca temei real (de facto) al răspunderii penale.

Clasificarea infracțiunilor. Noțiunea infracțiunilor ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Criminalizarea și decriminalizarea faptelor prejudiciabile. Temeiurile generale și speciale de criminalizare ale faptelor prejudiciabile. Cauzele decriminalizării faptelor prejudiciabile. Deosebirea infracțiunii de faptele contravenționale.

Noțiunea și trăsăturile criminalității. Situația criminalității. Formele de cooperare internațională în lupta împotriva criminalității.

Noțiunea și definiția infracțiunii

Noțiunea de infracțiune, esența ei socială și semnele juridice care o caracterizează ocupă locul central în cursul dreptului penal. Infracțiunea, în sensul ei cel mai larg este un act de conduită exterioară a omului, care din cauza tulburării pe care o produce ordinii de drept este supusă represiunii penale.

Infracțiunea, ca fenomen negativ, poate fi privită din mai multe puncte de vedere. Astfel, în plan material – obiectiv – infracțiunea se exprimă întotdeauna printr-un act de conduită exterioară a omului, de natură a produce modificări în lumea înconjurătoare; în plan uman – ea reprezintă o exteriorizare a personalității infractorului; în plan social – se manifestă ca o reacție negativă antisocială aptă de a pune în pericol sau a leza valorile ei și condițiile de existență ale societății; în plan moral – infracțiunea presupune întotdeauna o negare a regulilor de comportare general admise de majoritatea celorlalți membri ai societății, iar în plan juridico – penal – ea reprezintă o încălcare a ordinii de drept penale.

Orice infracțiune mai întâi de toate este o faptă socială și exprimă o anumită poziție a faptului față de rînduiriile sociale.

Ca fenomen social, noțiunea de infracțiune evoluează ca și noțiunea de moralitate. Chestiunea de a se ști dacă o anumită acțiune sau inacțiune inconvenabilă trebuie să fie considerată infracțiune, deci reprimată și în ce măsură, depinde în mod esențial de aprecierea pe care majoritatea membrilor societății o dă, în diverse perioade ale dezvoltării sociale, feluritelor fapte ce se produc în viața colectivităților. În fiecare epocă și în fiecare țară, statul are o concepție particulară despre condițiile fundamentale ale vieții sociale, despre importanța, mai mare sau mai redusă, a unor valori sociale, ca urmare consideră un anumit număr de reguli de conduită ca absolut necesare pentru existența societății, și, determină în cuprinsul legii penale, faptele pe care le impune cetățenilor, sub amenințarea unei pedepse.

Ca fenomen juridic, infracțiunea este o faptă acțiune sau inacțiune, imputabilă autorului sau, prevăzută de legea penală și sancționată cu o pedeapsă. Ceea ce caracterizează infracțiunea ca fenomen juridic este, pe de o parte, incriminarea – adică proclamarea unei acțiuni sau inacțiuni socialmente aconvinabile ca infracțiune – și, pe de altă parte, prevederea, în lege, a unei pedepse pentru săvârșirea ei.

Legiuitorul nostru a definit infracțiunea prin dispoziția înscrisă în art. 14 al.1, în sensul că, „este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă prevăzută de legea penală și săvârșită cu vinovăție”. Prin definirea infracțiunii sunt scoase în evidență aspectele material – social (faptă prejudiciabilă), uman – moral (fapta comisă cu vinovăție) și juridic (fapta prevăzută de legea penală).

Trăsăturile esențiale ale infracțiunii

Din examinarea conceptului de infracțiune rezultă că fiecare infracțiune prevăzută de legea penală, pentru a fi considerată ca atare, trebuie să întrunească trei trăsături esențiale:

- Fapta penală să fie prejudiciabilă;
- Fapta penală să fie prevăzută de legea penală;
- Fapta penală să fie săvârșită cu vinovăție.

Prejudiciabilitatea faptei penale

Importanța pericolozității sociale, ca principală trăsătură distinctivă a infracțiunii, este dată de împrejurarea că numai datorită existenței și intervenției ei negative fapta umană pe care o marchează dovedește aptitudinea de a tulbura viața socială, lezînd sau punînd în pericol ansamblul de valori spirituale, morale, juridice și materiale etc., care constituie și asigură o normală desfășurare a relațiilor sociale.

Pericolul social la infracțiuni este foarte dinamic și variat. El este determinat de două subcategorii de factori – criminologici (cauzele și condițiile criminalității, eficacitatea profilaxiei) și politico-penali (direcțiile luptei cu criminalitatea, particularitățile legislației penale). Pentru a ne imagina acest proces este suficient compararea Codului Penal al Republicii Moldova din 1961 cu toate modificările și completările ulterioare introduce și Codul Penal actual „legislația penală a ultimelor decenii pentru a observa modificarea legislației, ce oglindește schimbările serioase din domeniul criminalității, cauzele ei, deasemenea cotiturile politicii penale.”

În știința dreptului penal se face distincție între pericolul social abstract (generic) al unei infracțiuni și pericolul social concret.

Pericolul social generic sau abstract este evaluat în mod abstract de însuși legiuitorul penal, care determină sfera de pericolozitate în care s-ar putea înscrie infracțiunile concrete, prin stabilirea unui regim de represiune indicându-se minimul și maximul posibil de sancționare.

Pericolul social concret este determinat de fapta concretă, de persoana concretă a infractorului și de împrejurările în care acesta s-a comis.

FAPTA SĂ FIE PREVĂZUTĂ DE LEGEA PENALĂ (EGALITATEA PENALĂ)

Ațiunea prejudiciabilă nu poate fi calificată ca infracțiune, dacă în momentul săvârșirii ei ea n-a fost prevăzută de legea penală, adică ea n-a fost ilegală. Fapta care prezintă pericol social este prevăzută atât în partea generală a Codului Penal – în care se definește infracțiunea, sunt prevăzute pedepsele și celelalte măsuri penale, precum și limitele lor generale, cât și în partea specială a acestuia unde se definește fiecare infracțiune în parte și se prevede categoria pedepsei, precum și limitele ei speciale.

Ilegalitatea este un semn al infracțiunii, care nu poate fi studiat aparte de pericolul social al faptei.

Calificarea faptei ca infracțiune este prerogativa legislatorului. Numai legislatorul este în drept să scoată în evidență din totalitatea de acțiuni care sunt săvârșite de persoane acele acțiuni care sunt cele mai periculoase și să le treacă în categoria de infracțiuni. Astfel, nu există infracțiune, dacă despre aceasta nu este indicat în legea penală.

FAPTA PENALĂ SĂ FIE SĂVÎRȘITĂ CU VINOVĂȚIE

Fapta prejudiciabilă și ilegală este calificată infracțiune numai atunci când ea este săvârșită cu vinovăție, adică intenționat sau din imprudență. Prin urmare, pentru existența infracțiunii nu este suficientă numai săvârșirea unei fapte care să lezeze sau să pună în pericol valorile ocrotite de legea penală, ci mai este necesar ca fapta respectivă să exprime starea de antisociabilitate specifică a persoanei, să-i fie ineputabilă sub aspectul implicării unei atitudini psihice vinovate, adică de natură a pune în evidență conștiința și voința săvârșirii faptei ce prezintă pericol social și asumarea urmărilor acesteia.

De aici rezultă, că fiecare infracțiune în mod obligatoriu conține un element moral, posibilitatea săvârșirii unei infracțiuni și a nașterii răspunderii penale numai în temeiul unei fapte materiale fiind exclusă în dreptul penal.

Clasificarea infracțiunilor

Clasificarea infracțiunilor înseamnă divizarea acestora în diferite grupe în funcție de diverse criterii. La baza clasificării infracțiunilor poate fi pus criteriul caracterului și gradului pericolului social sau un element al componenței infracțiunii.

După elementul vinovăției infracțiunilor sînt intenționate și săvîrșite din imprudență, după obiectul atentării infracțiunile sînt unite în grupe mari, incluse în capitolele părții speciale a Codului Penal.

Principalul criteriu de clasificare a infracțiunilor în mai multe grupe îl constituie gradul și caracterul prejudiciabil al faptei (art.16 al 1 C.P.). După aceste criterii infracțiunile se împart în următoarele categorii: infracțiuni neînsemnate, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepționale de grave. Clasificarea infracțiunii într-o categorie sau alta implică diferite urmări juridice pentru vinovat. Acest lucru influențiază, de exemplu asupra momentului cînd trebuie rezolvată chetiunea privind tipul de răspundere (penală, administrativă, delictuală etc.), asupra stabilirii regimului de executare a pedepsei, asupra posibilității de a recunoaște persoana condamnată ca recidivist ș.a.

Planul seminarului

1. Criminalizarea și decriminalizarea faptelor prejudiciabile.
2. Noțiunea și trăsăturile criminalității.
3. În ce constă caracterul material al noțiunii de infracțiune în legea penală?
4. În ce constă gradul prejudiciabil al faptei infracționale?
5. Numiți trăsăturile esențiale ale infracțiunii.
6. Dați noțiunea infracțiunilor ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.
7. Numiți temeiurile generale și speciale de criminalizare a faptelor prejudiciabile.

Spete:

1. Ionescu, după ce a luat hotărârea de a avea raport sexual cu numita Ana, a încercat fără să folosească constrângerea, să aibă un astfel de raport, însă față de riposta violentă a victimei, dându-și seama de opunerea acesteia, a abandonat hotărârea luată.
Să se arate dacă fapta lui Ionescu, prezintă caracter prejudiciabil?
2. Vlad, purtând ură polițistului Andronache, care-l reținuse pentru huzlilganism, a hotărât să se răzbune. Seara, cînd Andronache se întorcea de la serviciu, Vlad la atacat, i-a produs trei lovituri de topor, în cap, în urma cărora Andronache a decedat.
Este prevăzută fapta, de legea penală și ce fel de faptă este?
3. Vasilescu, a fost prins în flagrant delict de complicitate la furt. Încercînd să fugă, Vasilescu, a pornit în viteză cu autoturismul proprietate personală, de care a reușit totuși să se agațe, cățărîndu-se pe portbagajul mașinii, unul dintre urmăritori. Vasilescu a continuat să conducă astfel autoturismul pînă cînd a fost prins de organele de poliție. Întrucît pînă în momentul prinderii sale, inculpatul nu a cauzat persoanei respective nici o vătămare să se arate:
Dacă prezintă pericol acțiunile săvîrșite?
4. Petrache, în urma unei certe cu vecinul său, Cosma, a aruncat cu o piatră peste gard, în direcția victimei, lovind-o în cap. Datorită loviturii victima a căzut la pămînt în stare de nesimțire. Fiind transportată la spital, victima a rămas internată pînă a doua zi dimineața cînd fără a i se face externarea a plecat din proprie inițiativă. După două zile, victima s-a simțit rău, datorită infecției survenite, și a fost reinternată în spital unde, cu toate îngrijirile medicale acordate, a decedat peste 10 zile. Din raportul medico-legal

rezultă că între plaga epicraniană produsă și moartea există legătură de cauzalitate.

Este fapta săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală?

5. Maria a pătruns, după lăsarea întinericului, în incinta secției de depozitare, luând dintr-o remorcă 4 saci cu orz cântărind 103 kg, în valoare de 225 lei, pe care i-a transportat pe rând la domiciliu. Instanța de judecată a considerat fapta ca neprejudiciabilă, aplicându-i inculpatei sancțiune administrativă a amenzii. Instanța a avut în vedere că inculpata are 5 copii minori la întreținere, că a recunoscut și regretat fapta săvârșită, nu are antecedente penale, iar prejudiciul a fost acoperit prin restituirea întregii cantități de orz. Să se arate dacă fapta are caracter prejudiciabil, și dacă este pasibilă de pedeapsă penală?

NOTE

MODULUL 4 . COMPONENTA DE INFRAȚIUNE

Noțiunea componentei de infracțiune și importanța ei. Componenta de infracțiune ca instituție juridică. Corelația dintre infracțiune și componenta de infracțiune, precum și dintre norma juridico-penală și componenta de infracțiune. Componenta de infracțiune ca temei juridic (de jure) al răspunderii penale.

Construcția componentei de infracțiune. Semnele care caracterizează obiectul infracțiunii, subiectul ei, latura obiectivă și cea subiectivă.

Noțiunea semnelor componentei de infracțiune. Semnele pozitive și negative. Semnele constante și variabile.

Modalitățile componentei de infracțiune. Clasificarea componentelor de infracțiuni după mărimea gradului prejudiciabil al infracțiunii, după metoda de descriere a ei și după momentul consumării infracțiunii.

Componenta de infracțiune și calificarea infracțiunii. Funcțiile componentei de infracțiune în procesul calificării infracțiunii. Importanța calificării juste.

Noțiunea componentei de infracțiune și importanța ei

În art. 52 este formulată noțiunea respectivă: „Componenta de infracțiune se consideră o totalitate de semne (trăsături) obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă. Ea este baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret al C.P”.

În teoria dreptului penal, de regulă, componenta de infracțiune este definită ca un sistem

de elemente și semne obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă socialmente periculoasă drept infracțiune concretă.

(Alte viziuni...)

Așadar, componența infracțiunii constituie o construcție logică ce ne oferă posibilitatea de a stabili dacă fapta săvârșită reprezintă sau nu o infracțiune.

După descrierea componenței faptei social-periculoase în norma penală, ea devine componență de infracțiune.

Fiecare componență de infracțiune descrisă în lege constituie un ansamblu, o totalitate de trăsături caracteristice doar unei anumite infracțiuni. Nu pot exista două componențe absolut asemănătoare.

Absența cel puțin a unuia dintre aceste semne face imposibilă tragerea la răspundere penală a persoanei și calificarea faptei săvârșite drept infracțiune. Aceste semne sunt considerate suficiente din motivul că, odată demonstrate, identificate și evidențiate, nu mai e nevoie de a stabili și semne suplimentare pentru a trage la răspundere penală persoana dată.

Importanța componenței de infracțiune constă, în primul rând, în faptul că anume ea servește drept indice al gradului de pericol social al faptei, permițându-ne totodată a caracteriza ultima drept infracțiune. Componența de infracțiune ne permite să stabilim modalitatea, gradul de pericol social și limitele pedepsei penale.

Construcția componenței de infracțiune

Semnele componenței de infracțiune constau din trăsături concrete, specifice, calități inerente fiecărui element al componenței de infracțiune, cu alte cuvinte, ele prezintă caracteristica acestor elemente. Celor patru elemente (laturi) ale infracțiunii le corespund, respectiv, patru grupuri de semne ale componenței de infracțiune ce le caracterizează.

Astfel, noțiunile de element și semn nu sunt identice.

După conținutul lor elementele și semnele componenței de infracțiune pot fi subîmpărțite în obiective și subiective.

O caracterizare detaliată a fiecărui grup de semne ale componenței de infracțiune va fi prezentată mai jos.

Teoria dreptului penal distinge două grupuri de semne ale componenței de infracțiune: principale și secundare.

Semnele principale sunt acele care se referă absolut la toate componențele de infracțiune fără nici o excepție.

Și anume: obiectul, fapta (acțiunea sau inacțiunea), vârsta, responsabilitatea, forma vinovăției (intenția sau imprudenta). La componențele materiale se referă și consecințele infracționale, precum și raportul causal dintre fapta săvârșită și consecințele survenite.

Semnele secundare sunt acele care sunt indicate suplimentar de legislator la descrierea unor componențe de infracțiune concrete, în Partea specială a C.P. Ele vizează locul, timpul, metodele, împrejurările săvârșirii infracțiunii, precum și particularitățile subiectului special. Toate aceste trăsături, din punct de vedere general, nu influențează într-un mod deosebit caracterul și gradul de pericol social al faptei săvârșite. Dar în unele cazuri aceste semne devin obligatorii pentru componența de infracțiune și fără de ele infracțiunea nu poate fi concepută.

Modalitățile componenței de infracțiune

Componențele de infracțiune pot fi clasificate în baza anumitor criterii: după gradul de pericol social al faptei, modul de descriere a elementelor componenței de infracțiune în legea

penală, specificul structurii componentelor etc.

După gradul de pericol social al infracțiunilor, componentele lor pot fi de trei tipuri: componente de bază, componente cu circumstanțe agravante și componente cu circumstanțe atenuante.

Componentele de bază cuprind elementele și semnele care determină specificul și esența tipului respectiv de infracțiune, atunci când ea este săvârșită fără circumstanțe atenuate sau agravante.

De regulă în majoritatea cazurilor semnele distinctive ale componentei de bază sunt descrise în legislație în alineatul întâi al articolului corespunzător din partea specială a C.P.

Componenta infracțiunii cu circumstanțe agravante include semnele componentei de bază, la care se atașează și cele ce agravează răspunderea penală.

Componenta infracțiunii cu circumstanțe atenuante este compusă din trăsăturile caracteristice componentei de bază plus trăsăturile circumstanțelor atenuate. Aceste trăsături denotă o reducere considerabilă a gradului de pericol social al faptei săvârșite.

După modul lor de descriere, se deosebesc componente simple și complexe.

Componenta simplă conține descrierea doar a unei fapte infracționale. În cadrul unei asemenea componente toate elementele sunt expuse o singură dată, adică e prevăzută o acțiune, o consecință, o formă a vinovăției, atentatul asupra unui obiect (de exemplu, componentele omorului, furtului, injuriei, escrocheriei).

Componenta complexă constă din trăsături ce caracterizează două sau chiar mai multe fapte infracționale penale, pedepsite fiecare aparte. În cazul tâlhăriei, de exemplu, scopul infracțional de dobândire a averii străine este realizat prin violență, ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea persoanei atacate, sau prin amenințarea de aplicare a unei astfel de violențe. În acest caz e vorba de două fapte infracționale diferite, care însă, unite, alcătuiesc o componentă complexă – tâlhăria, ce reprezintă un grad de pericol social foarte înalt și este pedepsită în baza unui singur articol al C.P., în care este prevăzută răspunderea penală pentru tâlhărie în scopul sustragerii avutului proprietarului.

Componentele complexe pot prevedea două acțiuni, două forme de vinovăție, atentarea la două obiecte și consecințe aparte pentru fiecare.

După specificul structurii se disting componente de infracțiuni materiale și formale. Drept bază a acestei clasificări se ia momentul survenirii consecințelor infracțiunii. Dacă infracțiunea a fost consumată în momentul survenirii consecințelor, atunci e vorba de o componentă materială. De exemplu, astfel este formulată componenta omorului și a furtului.

Dacă însă legislația se limitează doar la descrierea semnelor acțiunii sau inacțiunii și nu include consecințele faptei în calitate de semne obligatorii ale componentei, atunci e vorba de o componentă formală.

În asemenea cazuri infracțiunea este considerată terminată în momentul săvârșirii acțiunii (banditism).

Planul seminarului

1. Noțiunea semnelor componentei de infracțiune.
6. Determinați corelația dintre infracțiune și componenta de infracțiune.
7. Determinați corelația dintre norma juridică penală și componenta de infracțiune.
8. Determinați corelația dintre componenta de infracțiune și articolul legii penale.
9. Care este temeiul juridic al răspunderii penale?
10. Definiți noțiunea construcției componentei de infracțiune.

11. Determinați semnele pozitive, negative, constante și variabile ale componenței de infracțiune.
12. Ce modalități ale componențelor de infracțiuni cunoașteți?

Spețe

1. Ionescu din motive de răzbunare, intenționat să dea foc casei vecinului noaptea când vecinul cu familia sa nu era acasă, a pus sub acoperiș un mănunchi de paie, l-a aprins și s-a îndepărtat. Casa și averea au ars de tot.
Constituie sau nu, fapta lui Ionescu, componență de infracțiune?
2. Vasilescu a cunoscut pe Petreanu în trenul de Moscova. Petreanu i-a povestit lui Vasilescu despre faptul că el a fost în satul natal unde și-a vândut casa cu 50 mii de lei, și acum se întoarce la locul de lucru. La una din stații, când Petreanu a ieșit la chioșc, Vasilescu i-a luat valiza, în care presupunea că se află suma de bani și s-a ascuns. În valiză se găseau numai lucrurile lui Petreanu în sumă de 1000 lei.
Prezintă acțiunea lui Vasilescu o componență de infracțiune?
3. Indicați elementele următoarelor componențe de infracțiuni prevăzute de articolele 135,145,147, 186, 188, 287.
4. Voicu, aflându-se în relații ostile cu Ciobanu, s-a gândit să se răzbune pe acesta. În acest sens l-a așteptat la colțul străzii, și i-a aplicat de la spate mai multe lovituri cu un obiect dur, în regiunea capului, gâtului, după care s-a ascuns. Ciobanu a fost descoperit de niște trecători și dus la Urgențe unde a doua zi a încetat din viață.
Să se arate elementele care formează componența de infracțiune a omorului?
5. Cazacu, având invidie pe colegul său de lucru, Cernei, a hotărât să-l defăimeze în public. În acest sens a publicat un articol în ziarul local, precum că Cernei a dat mită pentru a obține postul de lucru, pentru care nu are nici pregătirea specială. Ca urmare, Cernei, aflând de cele publicate, de emoție a făcut un preinfarct, fiind internat în spital.
Să se arate care este modalitatea componenței de infracțiune?

NOTE

MODULUL 5. OBIECTUL INFRAȚIUNII

Noțiunea de obiect al infracțiunii. Relațiile sociale ca obiect al infracțiunii. Importanța obiectului infracțiunii pentru aprecierea mărimii gradului prejudiciabil al infracțiunii.

Categorii de obiecte ale infracțiunii. Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii. Condiții privitoare la existența obiectului infracțiunii.

Obiectul juridic al infracțiunii. Noțiunea obiectului juridic al infracțiunii. Obiectul juridic general (comun) al infracțiunii. Obiectul juridic generic (de grup). Obiectul juridic

nemijlocit (specific, individual) de bază și obiectul juridic nemijlocit suplimentar al infracțiunii. Infracțiuni cu două obiecte juridice nemijlocite de bază ale infracțiunii.

Obiectul material al infracțiunii. Obiect material ca o entitate materială (un obiect, un animal, corpul persoanei). Deosebirea dintre obiectul material și mijloacele comiterii infracțiunii.

Noțiunea de obiect al infracțiunii

În fiecare societate există diverse relații între stat și cetățeni, între diferite instituții, organizații și întreprinderi. Toate aceste relații sunt ocrotite de legea penală.

Relațiile sociale reprezintă raporturile dintre membrii societății, atitudinea lor față de anumite valori sociale. Aceste relații cuprind următoarele elemente: subiecții relațiilor sociale (participanții), drepturile și obligațiile lor, evenimentele sau circumstanțele care generează aceste relații.

Infractorul, prin fapta sa (acțiune sau inacțiune) socialmente periculoasă, pricinuieste o daună concretă societății și, în același timp, relațiilor sociale ocrotite de legea penală. Toate relațiile sociale ocrotite de legea penală la care atentează subiectul constituie, în teoria și practica dreptului penal, obiectul infracțiunii.

Acțiunea (inacțiunea) infracțională poate fi exprimată prin cauzarea unei daune considerabile subiecților relațiilor sociale, din care fac parte statul, organele lui (instituții, organizații, întreprinderi), organizații obștești, societăți pe acțiuni, cetățenii etc. Însă infracțiunea mai poate prejudicia și asemenea elemente ale relațiilor sociale cum sunt oamenii, bunurile materiale, adică acele valori sociale care formează relațiile sociale ca atare. **Prin urmare, obiecte ale infracțiunii pot fi numai acele relații sociale, asupra cărora este orientată forța infracțională, în rezultatul căreia, acestea sunt prejudiciate sau sunt puse în pericol.**

Astfel, studierea obiectului infracțiunii permite cunoașterea sistemului de valori ocrotite de ramura respectivă a dreptului și relevă opțiunea politică cu privire la apărarea juridico-penală a anumitor valori sociale considerate drept valori fundamentale ale orânduirii de stat și sociale în care funcționează dreptul penal al R. Moldova.

Legea penală ocrotește cele mai importante relații sociale cum ar fi viața, sănătatea, drepturile și interesele persoanei, orânduirea de stat și socială a R. Moldova.

Categorii de obiecte ale infracțiunii

În teoria dreptului penal al Republicii Moldova, obiectul infracțiunii este clasificat în trei categorii: **obiectul general** (comun) al infracțiunii, **obiectul generic** (de grup) și **obiectul nemijlocit**.

1. Obiectul general (comun) al infracțiunii este constituit de totalitatea valorilor ocrotite de normele legii penale. În ultimă instanță oricare acțiune (inacțiune) periculoasă, prevăzută de legea penală, lezează societatea „și întreaga ordine de drept” (art. 2 C.P.), indiferent dacă este vorba de trădare de patrie, furt în dauna patrimoniului public sau particular, lovire etc. **Astfel obiectul general este unic pentru toate infracțiunile.**

În același timp determinarea lui oferă posibilitatea de a descoperi conținutul social-politic al dreptului penal, de-a stabili caracterul social periculos al unei fapte concrete, ne permite într-un șir de cazuri să deosebim infracțiunea de alte delictive.

2. Obiectul generic (de grup) al infracțiunii este constituit de un anumit grup de valori sociale de aceeași natură, care sunt ocrotite de legea penală de orice atentat infracțional. Așa

sunt de exemplu infracțiunile ca: furtul, jaful, tâlhăria, escrocheria, însușirea sau delapidarea, distrugerea sau deteriorarea avutului proprietarului, adică infracțiunile care atentează la unul și același obiect generic – relațiile sociale de proprietate. Așadar, obiectul generic este comun pentru o anumită grupă de infracțiuni, constituind în același timp o parte a obiectului general, deci aflându-se într-un raport al părții față de întreg.

Sub aspectul sistematizării legislative (tehnico-juridice), grupelor de infracțiuni le corespund titlurile din C.P. În art. 7 C.P. sunt enumerate principalele obiecte generice, cum ar fi: viața și sănătatea omului, ordinea socială și de stat, proprietatea, drepturile politice, drepturile de muncă și alte drepturi ale cetățenilor. După același principiu sunt aranjate și capitolele în Partea specială a C.P. al R.M. capitolul I „Infracțiuni contra statului”; capitolul II „Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei”; capitolul III „Infracțiuni contra proprietății” etc.

Obiectul nemijlocit al infracțiunii e constituit de valoarea împotriva căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea (inacțiunea) prevăzută de legea penală, valoare caracterizată prin anumite trăsături proprii, speciale, care servesc la individualizarea unei infracțiuni din codul aceleiași grupe sau subgrupe. De exemplu, în componentele de infracțiuni expuse în capitolul II al Părții speciale a Codului penal sunt incluse infracțiunile care atentează la persoană ca la un obiect generic, dar fiecare componentă în parte include atentatele la obiecte de sine stătătoare cum ar fi: viața – în caz de omor, sănătatea – la provocarea leziunilor corporale etc.

Este necesar să menționăm că relațiile sociale sunt strâns legate între ele; de aceea fiecare infracțiune dintr-o anumită grupă lezează toate valorile din grupa respectivă și, în același timp, doar un aspect anumit al acestei valori, deși poate avea loc și pricinuirea de daune, în mod obiectiv, mai multor relații sociale concomitent. De exemplu, huliganismul este un act ce încalcă grosolan ordinea publică. Totodată, acest act deseori pricinuieste daune și sănătății cetățenilor, cinstei și demnității personale, avutului proprietarului. În acest caz nu toate valorile sociale vătămate sunt incluse în componența obiectului nemijlocit, ci numai acelea care sunt principale și care predomină. De aceea obiectul nemijlocit al huliganismului este ordinea publică.

Obiectul material al infracțiunii

Obiectul material al infracțiunii este lucrul sau ființa care încorporează unele valori ocrotite prin legea penală, asupra căruia se îndreaptă acțiunea (inacțiunea) prevăzută de această lege. El este prezent numai în cazul infracțiunilor materiale (ca rezultat, daună). De exemplu, în cazul furtului, delapidării, obiectul material îl constituie bunurile sustrate; în cazul omorului – corpul persoanei, etc. Însă obiectul material nu există în procesul oricărei infracțiuni, ci numai al acelor care atentează la o valoare socială ocrotită juridic, ce constă sau se exprimă într-o entitate materială. Așadar, obiecte materiale ale infracțiunii sunt obiectele lumii materiale, asupra cărora atentează nemijlocit făptuitorul. Obiectul material nu este o relație socială, ci elementul constitutiv al acestei relații.

Pentru multe infracțiuni obiectul material este un element strict necesar și obligatoriu. Însă unele infracțiuni nu presupun un obiect material. De exemplu, e imposibil a numi obiectul material al huliganismului, al abuzului de serviciu, al unor infracțiuni contra statului etc.

Plan de seminar

1. Relațiile sociale ca obiect juridic al infracțiunii.
2. Cum influențează obiectul infracțiunii asupra gradului prejudiciabil al infracțiunii?

3. Numiți categoriile obiectului juridic al infracțiunii.
4. Numiți câteva infracțiuni cu două obiecte juridice nemijlocite de bază.
5. Dați noțiunea obiectului material al infracțiunii.
6. În ce constă deosebirea dintre obiectul material și mijloacele comiterii infracțiunii?

Spețe

1. Fanu, i-a aplicat victimei Ababii, o puternică lovitură cu pumnul în față, încât acesta a căzut și s-a lovit cu capul de asfalt. După două zile de spitalizare, victima a fost externată, întrucât nu prezenta leziuni osoase. Însă starea sănătății sale s-a înrăutățit, și a fost transportată din nou la spital unde a încetat din viață după 12 zile de la agresiune. Care este obiectul general, generic și nemijlocit al infracțiunii săvârșite de Fanu?
2. Sardari, a pătruns pe teritoriul depozitului, de unde a sustras mai multe piese de schimb, în sumă de 1000 lei.
Să se arate valoarea socială lezată prin fapta lui Sardari.
3. Andronic, aflându-se în stare de ebrietate, a adormit cu țigara aprinsă. În urma acestui fapt, a luat foc casa în care locuia cu familia. Vecinii au reușit să-l scoată pe Andronic, din casa în flăcări.
A pricinuit oare Andronic, daună vreunui obiect ocrotit de legea penală?
4. Ochișor, a atacat paznicul de la depozitul de produse alimentare, sustrăgând în folosul său produse în valoare de 5000 lei. Prin fapta sa, Ochișor i-a cauzat victimei leziuni ce au necesitat pentru îngrijiri medicale de trei săptămâni.
Să se arate ce valori au fost lezate prin fapta lui Ochișor.
5. Zagura, aflându-se în restaurantul „Miorița”, a început să se arate nemulțumit de deservirea chelnerilor, folosind injurii și gesturi nepotrivite în direcția acestora. Înflăcărat apoi, a început să arunce vesela de pe masă, și scaunele la întâmplare. Pentru faptele sale, Zagura a fost supus răspunderii penale.
Determinați obiectul general, generic, nemijlocit, material al infracțiunii săvârșite de Zagura.

NOTE

MODULUL 6. LATURA OBIECTIVĂ A INFRACTIUNII

Noțiunea și importanța laturii obiective a infracțiunii. Conținutul laturii obiective. Semnele componentelor infracțiunii ce caracterizează latura ei obiectivă. Semnele obligatorii și facultative ale laturii obiective a infracțiunii.

Acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă a faptei ca un act de conduită exterioară. Noțiunea acțiunii juridico-penale. Formele de realizare a acțiunii infractorice. Noțiunea inacțiunii juridico-penale și realizarea ei. Condițiile responsabilității pentru inacțiunea

infractorică.

Consecințele prejudiciabile. Noțiunea și modalitățile lor. Componentele de infracțiuni materiale, formale și formal-reduse.

Legătura de cauzalitate ca element important al laturii obiective. Caracterul obiectiv al legăturii de cauzalitate. Teorii privitoare la legătura de cauzalitate: teoria cauzei adecvate, teoria echivalenței condițiilor, teoria condiției necesare. Premise pentru rezolvarea problemei legăturii de cauzalitate.

Metoda, locul, timpul, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii. Importanța juridico-penală a acestor circumstanțe.

Noțiunea și importanța laturii obiective a infracțiunii

Orice acțiune a unei persoane responsabile este neapărat dirijată de psihica și voința lui. De aceea săvârșirea oricărei infracțiuni se caracterizează prin două laturi strâns legate între ele: latura obiectivă și latura subiectivă. Latura obiectivă este aspectul exterior al infracțiunii (ceea ce vedem și simțim în realitate, iar latura subiectivă este aspectul interior al aceluiași proces (ascuns, ce are loc la nivel psihic de intenție sau imprudență). Aceste două laturi se află în raport de reciprocitate și interdependență.

Interacțiunea dintre latura obiectivă și cea subiectivă a infracțiunii e determinată de faptul că prima o orientează și o reglementează pe cea de-a doua. Înainte de a acționa fizic, infractorul acționează mental: analizează circumstanțele, tot procesul infracțional trece prin conștiința lui, ia decizia pe care apoi o transpune în faptă, își alege obiectul de atentare, locul de atac, timpul, împrejurările, prevede urmările faptei sale, voiește sau admite rezultatul periculos etc.

Așadar, latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin manifestarea exterioară a omului – acțiune, inacțiune – care atinge, lezează valorile sociale (obiectul) ocrotite de legea penală.

În legislație, trăsăturile laturii obiective ale infracțiunii sunt prevăzute în mod diferit, în unele articole este indicată numai acțiunea sau inacțiunea social-periculoasă (furtul – art. 186., huliganismul – art. 218 C.P., etc.), în altele se indică consecințele social-periculoase (omorul din imprudență – art. 149P., vătămarea intenționată gravă a integrității corporale – art. 151.), iar în alte articole este indicată atât acțiunea (inacțiunea), cât și consecințele periculoase (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu – art. 328 CP).

Acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă a faptei ca un act de conduită exterioară.

Orice faptă infracțională, după natura sa, este social-periculoasă, ilicită și cauzează daune relațiilor sociale ocrotite de lege sau provoacă o situație periculoasă pentru acestea.

Cea mai răspândită formă a faptei social-periculoase este forma activă de comportare a persoanei (împușcă, lovește cu cuțitul sau cu pumnalul, cu pistolul, aruncă o piatră, răspândește zvonuri, știri false, ia mită), numită în legea penală **acțiune**.

Astfel, prin **acțiune** se înțelege o comportare umană activă, conștientă și voluntară prin care subiectul încalcă îndatorirea de a se abține de la o anumită comportare.

Sub raportul mijloacelor de realizare, acțiunea se poate înfăptui **prin cuvinte** în cazul infracțiunilor ca insulta, mărturie mincinoasă, **prin acte materiale** în cazul infracțiunilor ca furtul, violul, etc și **în scris**.

În sens juridico-penal acțiunea și mișcarea impulsivă sunt noțiuni strâns legate între ele însă nu sunt identice. Pe de o parte, mișcările instinctive, reflexe sau impulsive nu alcătuiesc în sens juridic o acțiune, deoarece nu sunt controlate de conștiință și nu poartă un caracter volitiv.

De aceea subiectul care a acționat în acest mod nu poate fi tras la răspundere penală, deoarece în acest caz are loc o mișcare accidentală și impulsivă a corpului.

Prin **inacțiune** se înțelege comportarea pasivă, conștientă și volitivă, care se exprimă prin neexecutarea acțiunii care, conform legii, trebuie îndeplinită, înfăptuită, încalcându-se în acest fel o normă operativă. De exemplu, nenedunțarea săvârșirii unei infracțiuni contra statului (art. 86 C.P.).

Infracțiunea se deosebește de acțiune prin latura fizică exterioară. Pentru săvârșirea unei inacțiuni se cere prezența unei obligații și posibilitatea reală a persoanei de a acționa.

Obligația de a acționa, de a executa anumite acțiuni poate avea diferite temeuri:

1) O asemenea obligație poate fi stabilită, mai întâi de toate, de lege sau un alt act subordonat legii (de exemplu, regulile de circulație rutieră îi obligă pe conducătorii auto să acorde ajutorul necesar persoanelor care au avut de suferit în urma unui accident rutier).

2) Obligația de a acționa într-un anumit mod rezultă și din natura îndatoririlor profesionale sau de serviciu.

3) Obligația juridică de a acționa rezultă și dintr-un ordin bazat pe lege și semnat de persoană oficială.

4) Obligația de a săvârși anumite acțiuni reiese și din comportarea anterioară a persoanei, prin care a fost creat pericolul cauzării daunei anumitor interese ocrotite de legea penală.

Consecințele prejudiciabile

Consecințele socialmente periculoase constau în schimbările produse în realitatea înconjurătoare (a valorilor ocrotite de legea penală) sau în pericolul producerii unor asemenea schimbări datorită acțiunii (inacțiunii) prevăzute de legea penală. De exemplu, în caz de furt se diminuează patrimoniul, în caz de spionaj se creează un pericol pentru siguranța statului.

Pericolul social al infracțiunilor constă anume în faptul că ele provoacă pericolul sau aduc daune relațiilor sociale, intereselor societății sau ale individului.

Nu există infracțiune fără daună. Astfel, în dependență de caracterul daunei cauzate obiectului de atentare, consecințele criminale pot fi **materiale** și **formale sau nemateriale**.

1. Consecințele materiale ale infracțiunii pot fi:
 - a) **Patrimoniale**, cum sunt, de exemplu, furtul sau distrugerea averii proprietarului, etc.
 - b) **Fizice**, cum sunt, de exemplu, omorul, provocarea de prejudicii integrității corporale a persoanelor, etc.
2. Consecințele formale ale infracțiunii se caracterizează prin faptul că ele nu fac parte din lumea materială, din domeniul relațiilor sociale. Acestea sunt:
 - a. daune cauzate intereselor personalității (ofensa, ultrajul, insulta).
 - b. daune aduse activității aparatului de stat și organizațiilor obștești (infracțiunii săvârșite prin abuz de putere, infracțiuni contra justiției, infracțiuni contra ordinii administrative, etc.).

În dependență de faptul includerii consecințelor criminale în componența de infracțiune în calitate de elemente de sine stătătoare (independente) ale ei sau nu, în dreptul penal este acceptată divizarea tuturor infracțiunilor în **formale** și **materiale**.

Legătura de cauzalitate ca element important al laturii obiective.

Raportul de cauzalitate presupune necesitatea determinării unor termeni – denumiri ale fenomenelor între care se stabilește, și anume; fenomenul **cauză**, ca factor generator și

fenomenul **efect**, ca rezultat generat. Cauza este fenomenul care, în anumite condiții precede și determină în mod obiectiv un alt fenomen, denumit **efect**. Efectul fiind fenomenul rezultat și determinat de fenomenul **cauză**.

Legătura causală ca și orice altă trăsătură a componenței de infracțiune nu poate fi presupusă, ci trebuie să fie dovedită în procesul anchetării și al dezbaterilor judiciare.

Pentru ca acțiunea să fie calificată drept cauză a consecințelor survenite, ea trebuie să corespundă unor anumite cerințe:

1. Raportul causal este un proces care decurge într-o anumită perioadă de timp. Actul de conduită, interzis, al persoanei, considerat drept cauză a faptei respective, trebuie să anticipeze acest eveniment.
2. Pentru a recunoaște acțiunea persoanei drept cauză a consecințelor criminale, este necesar, de asemenea, ca urmările să survină anume în urma acțiunii săvârșite de persoana respectivă.
3. Organele judiciare recunosc acțiunea sau inacțiunea persoanei drept cauză a consecințelor survenite numai în acele cazuri când această acțiune sau inacțiune a creat o posibilitate reală a survenirii consecințelor infracționale.

Plan de seminar

1. Care sunt semnele obligatorii și cele facultative ale laturii obiective ale infracțiunii?
2. Care sunt formele de realizare ale acțiunii prejudiciabile?
3. Care sunt condițiile responsabilității pentru inacțiunile prejudiciabile.
4. Definiți noțiunea consecințelor prejudiciabile.
5. Numiți modalitățile consecințelor prejudiciabile.
6. În ce constă teoria cauzei adecvate?
7. Esența teoriei echivalenței condițiilor.
8. Noțiunea teoriei condiției necesare.

Spețe

1. Seara târziu Cenușă și Olărescu 1-au atacat pe paznicul alimentarei asociației de consum, cu scopul de a preda alimentara. Ei 1-au doborât la pământ și au început să-l lege. La strigătul paznicului au alergat în ajutor trecătorii, care i-au împiedicat pe infractori să-și însușească averea asociației de consum.

NOTE

MODULUL 7. LATURA SUBIECTIVĂ A INFRACTIUNII

Noțiunea și importanța laturii subiective a infracțiunii. Semnele componenței de

infrațiune ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii. Semnele obligatorii și facultative ale laturii subiective.

Vinovăția. Noțiunea și formele vinovăției. Importanța lor pentru calificarea infracțiunii și aplicarea pedepsei penale.

Intenția ca formă a vinovăției. Momentele intelective și volitive ale intenției. Intenția directă și indirectă. Alte clasificări ale intenției: cu premeditate, subită, determinată, neconcretizată, alternativă.

Imprudența și modalitățile sale. Importanța luptei cu criminalitatea imprudentă în condițiile progresului tehnico-științific. Încrederea exagerată în sine. Momentele ei intelective și volitive. Deosebirea încrederii exagerate în sine de intenția indirectă. Neglijența. Momentele ei intelective și volitive. Deosebirea neglijenței de încrederea exagerată în sine. Criteriile neglijenței. Cazul fortuit și deosebirea lui de neglijență.

Infrațiunea săvârșită cu două forme de vinovăție. Condițiile existenței intenției și imprudenței la săvârșirea unei infracțiuni. Inexistența vinovăției mixte ca o a treia formă de vinovăție.

Motivul și scopul infracțiunii. Importanța motivului și scopului la calificarea infracțiunii și aplicarea pedepsei penale.

Noțiunea erorii și importanța ei. Eroarea juridică și eroarea de fapt, modalitățile și influența lor asupra răspunderii vinovatului.

Noțiunea și importanța laturii subiective a infracțiunii

Latura subiectivă, ca element al infracțiunii, cuprinde totalitatea condițiilor cerute de lege cu privire la atitudinea conștiinței și voinței infractorului fără de faptă și urmările acesteia pentru caracterizarea faptei ca infracțiune. În literatura de specialitate cercetarea laturii subiective a infracțiunii se face prin prisma elementelor sale componente:

- Vinovăția
- Mobilul
- Scopul

Constatarea mobilului și scopului nu este necesară în cele mai multe cazuri pentru realizarea conținutului legal al infracțiunii cu toate că sunt prezente în latura subiectivă a fiecărei infracțiuni concrete.

Vinovăția

Vinovăția ca trăsătură a infracțiunii reprezintă atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta și urmările produse. Ea constă în săvârșirea cu voința liberă a faptei.

În prevederea condițiilor ei de comitere, precum și a urmărilor ei periculoase față de care adoptă o anumită poziție, iar în cazul neprevederii urmării, vinovăția constă în neglijența făptuitorului față de posibilitatea reprezentării lor.

În conținutul vinovăției se constată existența a doi factori:

- intelectual (de conștiință)
- volitiv (de voință)

Factorul intelectual constă în reprezentarea conținutului obiectiv al infracțiunii.

Factorul volitiv reprezintă capacitatea subiectului care are reprezentarea faptei sale de a-și dirija în mod liber voința de a fi stăpân pe acțiunile sale.

Intenția ca formă a vinovăției

Intenția directă

Potrivit art. 17 Cod penal intenția directă se caracterizează prin aceea că făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și urmărește producerea lui prin săvârșirea acțiunii sau inacțiunii incriminate.

Prin prevederea rezultatului se înțelege reprezentarea urmărilor pe care le produce acțiunea sa, adică lezarea obiectului sau punerea în pericol a acestuia.

În practica judiciară se poate dovedi cu destulă ușurință în majoritatea cazurilor ca făptuitorul a prevăzut și producerea rezultatului prin comiterea faptei sale. În această privință Curtea Supremă de Justiție a statuat ca lovirea victimei, având ca urmare fracturi de boltă și de bază a craniului, constituie tentativă la infracțiunea de omor și impune concluzia că inculpatul a acționat cu intenția directă de a ucide.

Intenția indirectă

Această formă a vinovăției este a doua modalitate a intenției și există atunci când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și deși nu-l urmărește acceptă posibilitatea producerii lui.

Intenția indirectă caracterizează în general acțiunile sale, care datorită modului ori împrejurărilor în care sunt săvârșite pot produce două sau mai multe rezultate:

- Unul a cărui producere este certă și urmărită de făptuitor față de care se va reține intenția directă și
- Altele a căror producere este posibilă și acceptată de făptuitor în raport cu care se reține intenția indirectă.

Deși intenția în această modalitate este denumită indirectă sau eventuală, în realitate nu intenția este eventuală deoarece ea subzistă indiferent dacă rezultatul a fost voit și urmărit sau a fost numai voit și acceptat, ceea ce este eventual rezultatul secundar pe care făptuitorul îl acceptă.

Este posibilă și săvârșirea unei singure infracțiuni cu intenție indirectă, așa cum s-a reținut de Curtea Supremă de Justiție în situația în care inculpatul a trecut cu mașina printr-un baraj organizat de polițiști pe șosea, ce a avut drept consecință accidentarea gravă a unuia dintre ei.

Imprudența și modalitățile sale

Culpa: Potrivit art. 18 Cod penal fapta este săvârșită din culpa când infractorul:

- Prevede rezultatul faptei dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce
- Nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să-l prevadă.

Culpa are două forme:

- Cu prevedere (cu ușurință)
- Simplă (neglijență)

Culpa cu prevedere. Aceasta formă de vinovăție există când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale, pe care nu-l acceptă socotind fără temei că nu se va produce. Ea implică

un anumit mod de corelarea proceselor volitive și intelective în producerea rezultatului. Făptuitorul acționează pe baza unor anumite cunoașteri a datelor realității, cunoaștere ce se întregește cu prevederea rezultatului, ceea ce ar asemena culpa cu prevedere cu intenția. Deosebirea constă în caracterul imperfect, denaturat al ambelor procese.

Avem culpă cu prevedere când un conducător auto se angajează într-o depășire neregulamentară și deși prevede posibilitatea producerii unui accident, speră că va evita rezultatul periculos.

Neglijența ca formă a culpei se caracterizează prin:

- Făptuitorul nu are reprezentarea consecințelor acțiunii pentru că nu folosește întreaga sa capacitate intelectuală, pentru a prevedea urmările faptei săvârșite, deși putea să aibă această capacitate și trebuia să depună toate diligențele în conduita sa.

- Singura formă a vinovației unde făptuitorul nu prevede rezultatul, iar pentru a fi vinovat de producerea rezultatului s-a prevăzut obligația de a prevedea acest rezultat și posibilitatea prevederii acestuia.

Obligația de prevedere a rezultatului se deduce de cele mai multe ori din actele normative ce reglementează exercitarea anumitei acțiuni; medic, farmacist, șofer, ș.a.

Plan de seminar

1. Numiți semnele obligatorii și facultative ale laturii subiective ale infracțiunii.
2. Definiți noțiunea vinovației.
3. Formele vinovației.
4. Dați diferite clasificări ale intenției.
5. Dați deosebirea dintre încrederea exagerată în sine de intenția indirectă.
6. Dați noțiunea cazului fortuit și deosebirea lui de neglijență.
7. Dați exemple cu două forme de vinovație.
8. Există oare așa-numita vinovație mixtă?

NOTE

MODULUL 8. SUBIECTUL INFRACTIUNII

Noțiunea subiectului în dreptul penal. Semnele juridice ale persoanei fizice ca subiect al infracțiunii: vârsta, responsabilitatea și calitățile speciale. Persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător ca subiect al infracțiunii.

Noțiunea responsabilității. Noțiunea iresponsabilității. Criteriile biologice (medicale) și psihologice (juridice) ale iresponsabilității. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical pentru iresponsabilitate. Problema așa-numitei responsabilități reduse. Răspunderea pentru infracțiunile săvârșite în stare de ebrietate.

Vârsta ca o trăsătură a subiectului infracțiunii. Răspunderea minorilor. Posibilitatea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Determinarea vârstei.

Noțiunea subiectului special. Categoriile subiectului special și descrierea lor în articolele părții generale și a celei speciale ale legii penale.

Condițiile răspunderii penale ale persoanelor juridice. Infracțiunile pentru care e posibilă răspunderea penală a persoanelor juridice. Răspunderea persoanei fizice vinovată de rînd cu persoana juridică pentru săvîrșirea unei infracțiuni.

Noțiunea subiectului în dreptul penal

Subiecții infracțiunii desemnează persoanele fizice sau juridice implicate în săvîrșirea unei infracțiuni fie prin săvîrșirea faptei, fie prin suportarea consecințelor acesteia.

- ✓ subiecții infracțiunii nu trebuie confundați cu subiecții de drept penal, întrucît subiecții de drept penal au o sferă mult mai largă incluzând și subiecții infracțiunii,
- ✓ toți subiecții infracțiunii sunt subiecți de drept penal, dar nu toți subiecții de drept penal sunt și subiecți ai infracțiunii,
- ✓ feluri:
 - ♣ subiect activ
 - ♣ subiect pasiv

2. Condițiile generale ale subiectului infracțiunii

a. Condițiile generale ale subiectului activ, persoană fizică:

vârsta – art. 21 C. pen:

(1) Sînt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvîrșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani.

(2) Persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani sînt pasibile de răspundere penală numai pentru săvîrșirea infracțiunilor prevăzute la art. 145, 147, 151, 152 alin. (2), art. 164, 166 alin. (2) și (3), art. 171, 172, 175, 186-188, 189 alin. (2)–(6), art. 190 alin. (2)–(5), art. 192 alin. (2)–(4), art. 192¹ alin. (2) și (3), 196 alin. (4), art. 197 alin. (2), art. 212 alin.(3), art. 217 alin.(4) lit. b), art. 217¹ alin. (3) și alin. (4) lit. b) și d), art. 217³ alin. (3) lit.a) și b), art. 217⁴, art. 217⁶ alin. (2), art.260, 268, 270, 271, art. 275, 280, 281, 283-286, 287 alin. (2) și (3), art. 288 alin. (2), art. 290 alin. (2), art. 292 alin. (2), 317 alin. (2), art. 342.

Responsabilitatea – este aptitudinea persoanei de a-și da seama de faptele și rezultatele sale, de semnificația socială a acestora, precum și de a-și putea determina și dirija în mod conștient voința. Responsabilitatea cuprinde așadar factorul intelectual și volitiv. Ea se prezumă că este starea normală a oricărei persoane care a împlinit vârsta de 16 ani. Opusul ei este iresponsabilitatea (art. 23 C.pen.).

Plan de seminar

1. Numiți semnele juridice ale persoanei fizice ca subiect al infracțiunii.
2. Dați noțiunea persoanei juridice ca subiect al infracțiunii.
3. Numiți criteriile biologice ale subiectului infracțiunii.
4. Numiți criteriile psihologice ale subiectului infracțiunii.
5. Răspunderea pentru infracțiunile săvîrșite în stare de ebrietate.
6. Cum se determină vârsta subiectului infracțiunii?
7. Pentru care infracțiuni pot răspunde persoanele juridice?

8. Numiți categoriile subiectului special.

NOTE

MODULUL 9. ETAPELE ACTIVITĂȚII INFRAȚIONALE

Noțiunea etapelor infracțiunii intenționate în dreptul penal și modalitățile lor. Importanța determinării fazelor (formelor) activității infracționale pentru răspunderea penală, calificarea infracțiunilor și aplicarea pedepsei penale. Infracțiunea consumată. Momentul consumării infracțiunii. Infracțiunile care nu pot avea etape infracționale.

Noțiunea și semnele pregătirii unei infracțiuni. Deosebirea pregătirii de demascarea intenției. Formele acțiunilor de pregătire.

Mărimea gradului prejudiciabil al pregătirii de infracțiune și criteriile determinării lui. Răspunderea pentru pregătirea unei infracțiuni.

Noțiunea tentativei de infracțiune. Semnele obiective și subiective ale tentativei. Tentativa consumată și tentativa neconsumată. Noțiunea și modalitățile tentativei nule. Penalitatea tentativei nule. Deosebirea tentativei, de pregătirea infracțiunii și infracțiunea consumată. Răspunderea pentru tentativa de infracțiune.

Noțiunea etapelor infracțiunii intenționate în dreptul penal și modalitățile lor

Considerat în desfășurarea sa subiectiv-obiectivă, uneori, comportamentul infracțional intenționat se poate desfășura pe parcursul unui traseu multistadial, realizând progresiv în procesul dezvoltării dinamice a faptei, forme de exprimare cum ar fi actele preparatorii, tentativa, infracțiunea consumată. Doctrina numește un asemenea traseu infracțional posibil „iter criminis” sau „drumul crimei”, traseu ce nu este obligatoriu, ci numai relativ posibil.

Problema periodizării săvârșirii infracțiunii se conturează, de regulă, în zona infracțiunilor intenționate comisive, singurele apte de o desfășurare pe tot palierul de etape pe care le presupune un „iter criminis”. Toate celelalte tipuri de infracțiuni, cum ar fi cele neintenționate sau intenționate omisive, fie că nu sunt susceptibile nici de o periodizare, fie deși sunt susceptibile de o periodizare internă, nu sunt apte de o desfășurare externă în sensul considerat (cum ar fi infracțiunile intenționate omisive).

Cu toate acestea, în sensul foarte larg, orice activitate infracțională – ca activitate umană realizată de o persoană responsabilă – presupune și o fază subiectivă a actului de conduită interzis, perioada internă cuprinde, desigur, și formele de vinovăție neintenționate. Astfel problema celor două perioade, internă și externă, se cantonează, de obicei, pe terenul infracțiunilor pur intenționate.

Noțiunea și semnele pregătirii unei infracțiuni

Conform art. 26 al 1CP, ”se consideră pregătire de infracțiune procurarea sau adaptarea mijloacelor ori a instrumentelor, înțelegerea din timp de a săvârși o infracțiune sau crearea intenționată a altor condiții pentru săvârșirea ei, dacă din cauze independente de voința făptuitorului, ea nu și-a produs efectul”

În doctrina dreptului penal sunt denumite acte preparatorii toate actele prin care se pregătește săvârșirea acțiunii ce constituie elementul material al infracțiunii caracteristic pentru ele fiind că intervin înainte de executare și urmăresc să asigure buna desfășurare a acesteia, prin crearea condițiilor și apropierea mijloacelor necesare înlăptuirii infracțiunale.

Astfel actul preparator vizează, pe de o parte, numai o anumită categorie de infracțiuni, apte de a fi realizate în condițiile unor pregătiri conștiente anterioare trecerii la executare, cum sunt infracțiunile comise, iar pe de altă parte, sfera sa de cuprindere va include atât elementele pregătirii morale, cât și cele materiale, atât elemente vizând crearea de condiții, cât și de procurarea sau adaptarea de mijloace.

Actele de pregătire constau în procurarea de către autor, de coautor sau de către complice a unor mijloace materiale, date, informații cu privire la timpul, locul, modul și mijlocul (mijloacele) cel mai potrivit pentru executarea acțiunii.

Acestea pot fi de natură **materială** sau **intelectuală**. Astfel, se poate procura un instrument prin cumpărare, împrumutare sau chiar pe cale infracțională (arma cu care s-a comis acțiunea a fost furată), prin confecționare sau preparare (șperaclu, cheia fixă, arma de foc artizanală, otrava, gazele paralizante etc.), prin adaptarea unui mijloc sau instrument (ceea ce presupune că acesta a avut inițial o anumită destinație, însă ulterior i se aduc unele modificări în vederea folosirii la săvârșirea acțiunii infracțiunale), se culeg informații cu privire la locul unde se află obiectul material asupra căruia se va îndrepta acțiunea infracțională, se iau unele măsuri în vederea îngreunării descoperirii infracțiunii sau a infractorului (amenajarea unei ascunzători, procurarea unor substanțe care sunt presărate pe urmele lăsate de infractor pentru a nu putea fi descoperit cu ajutorul câinelui de urmărire etc.).

Noțiunea tentativei de infracțiune

Codul Penal definește tentativa prin dispoziția înscrisă în art.27 , astfel: „tentativa de infracțiune este considerată acțiunea sau inacțiunea intenționat îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni, dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, ea nu și-a produs efectul”.

Tentativa constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, adică începerea acțiunii (subelement al laturii obiective), care să fie întreruptă ori să nu-și fi produs efectul (urmarea) prevăzut de lege, pe care l-a urmărit sau acceptat.

Tentativă există și când consumarea infracțiunii nu a fost posibilă deoarece mijlocul folosit a fost *insuficient* sau *defectuos*, ori fiindcă în timpul când actele de executare s-au comis a lipsit obiectul de la locul unde făptuitorul a crezut că se află.

În raport cu infracțiunea consumată, și numai cu aceasta, tentativa apare ca o infracțiune imperfectă, nedeșăvârșită, deoarece nu s-a produs urmarea prevăzută și dorită sau acceptată de infractor.

Când o faptă este incriminată în formă de tentativă ea constituie infracțiune (art. 25 al 3 CP) fiindcă prezintă pericol, deși nu s-a produs urmarea prevăzută de lege pentru ca infracțiunea să se consume, deoarece și tentativa produce o urmare periculoasă. Această urmare se poate prezenta sub forma unei stări de pericol ori sub formă de rezultat, însă altul decât cel necesar consumării infracțiunii a cărei executare a început. De aceea normele care reglementează infracțiunea consumată se aplică și tentativei.

În timp, acțiunea are loc după luarea hotărârii infracționale sau după actele de pregătire, când acestea există, și se termină înainte de producerea urmării cerute de lege, deci înainte de consumarea infracțiunii în forma tip, forma agravată sau atenuată. Așadar, acul de executare este același pentru formele de bază, agravate sau atenuate ale infracțiunii.

Plan de seminar

1. Etapele activității infractorice ca forme ale infracțiunii.
2. Care infracțiuni nu pot avea etape infracționale?
3. Deosebirea pregătirii de infracțiune de demascarea intenției.
4. Numiți modalitățile tentativei de infracțiune.

NOTE

MODULUL 10. PLURALITATEA DE INFRACTIUNI

Noțiunea de infracțiune unică și modalitățile sale. Noțiunea infracțiunii unice simple. Noțiunea infracțiunii unice complexe și varietățile sale: compusă, cu acțiuni repetate, cu acțiuni sistematice, cu acțiuni sub formă de îndeletnicire, cu acțiuni alternative, continuă, prelungită și cu consecințe suplimentare.

Noțiunea pluralității de infracțiuni. Caracteristica socială și juridică a pluralității de infracțiuni. Modalitățile pluralității de infracțiuni.

Concursul de infracțiuni și modalitățile sale. Delimitarea concursului de infracțiuni de concurența normelor penale. Noțiunea concursului de infracțiuni ideale și reale. Calificarea infracțiunilor cu concurs ideal și real.

Recidiva de infracțiuni. Noțiunea recidivei. Modalitățile recidivei: generală, specială, simplă, complexă, penitenciară. Modalitățile recidivei care influențează aplicarea pedepsei penale: recidiva simplă, recidiva periculoasă și recidiva deosebit de periculoasă.

Noțiunea de infracțiune unică și modalitățile sale

Unitatea de infracțiuni rezultă întotdeauna din unitatea acțiunii ori inacțiunii, sau din voința legiuitorului, când o pluralitate de acțiuni (inacțiuni) infracționale sunt incriminate ca o singură infracțiune. (M.Basarab, Drept penal general Cluj-Napoca, 1996, pag. 83). Majoritatea infracțiunilor care constituie unități „naturale”, indiferent de sediul lor legal sunt infracțiuni simple, care se pot realiza printr-o singură acțiune (inacțiune). Astfel, pentru comiterea omorului, infractorul a tras un singur foc de armă, săvârșirea furtului a avut loc printr-un act unic și s-a luat un singur obiect. Este posibil însă ca acțiunea să fie formată din mai multe acte totuși ea să nu-și piardă caracterul unitar. Așa este în cazul furtului dintr-un apartament vecin a

unor bunuri care neputând fi transportate toate odată, infractorul a efectuat mai multe transporturi. Toate aceste acte materiale nu au autonomie juridică, ci sunt părți componente ale acțiunii unice incriminate, formând o unitate naturală de infracțiune.

Infracțiunea unică simplă constă dintr-o singură faptă (acțiune, inacțiune), care provoacă o singură daună.

Infracțiunea unică complexă se caracterizează printr-o complexitate ale subelementelor laturii obiective, adică în conținutul său intră fie ca element fie ca o circumstanță agravantă o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală. Astfel avem trei varietăți ale infracțiunii unice complexe: compuse; continue; continuate.

I. Infracțiunile compuse se împart în:

1. Infracțiuni cu acțiuni (inacțiuni) alternative, cum ar fi de exemplu infracțiunea.

2. Infracțiuni compuse din mai multe fapte infracționale care, dacă le-am analiza separat ar constitui componentă de infracțiune unică simplă. Un exemplu de astfel de infracțiune complexă este tâlhăria (art. 188 CP) formată din furt și violența sau amenințarea exercitate asupra persoanei victimei, pentru a-i învinge rezistența, împotrivirea efectivă sau posibilă cu ocazia încercării de a i se lua bunul mobil aflat în posesia sau detenția sa. S-a susținut că violențele se pot exercita și asupra bunului. Or, în acest caz prin exercitarea acestora trebuie să se fi urmărit stârnirea temerii sau să fi dus la constrângerea psihică a victimei (ruperea firului telefonului, uciderea câinelui de pază, stropirea bunurilor cu benzină pentru a le da foc etc. în prezența victimei).

3. Infracțiuni cu consecințe grave alternative cum ar fi de exemplu vătămarea intenționată gravă a integrității corporale și a sănătății care a avut ca rezultat decesul victimei. (I. Macari, Drept penal general, Ch.1999)

Legiuitorul înțelege, și în acest caz, prin acțiune sau inacțiune o infracțiune cu cele patru elemente ale sale, iar nu doar ca subelement al laturii obiective a infracțiunii, în sens strict. De aceea, infracțiunea complexă trebuie să prezinte acest caracter sub aspectul obiectului, laturii obiective și a celei subiective, iar în unele cazuri, latura obiectivă poate fi realizată prin acte distincte, de persoane diferite.

II. Infracțiunea este continuă când acțiunea (inacțiunea) infracțională și urmarea durează până când infractorul o curmă de bună voie sau datorită intervenției altei persoane, moment în care se epuizează, art 29 CP. De exemplu furtul de energie, art. 194 CP, portul ilegal de arme, art.293 CP. În asemenea cazuri există o infracțiune unică deoarece suntem în prezența unei singure hotărâri infracționale, a unei singure acțiuni (inacțiuni), a unui singur obiect lezat a unei singure urmări și a aceluiași făptuitor.

III. Infracțiunea continuată sau prelungită

Infracțiunea este unică și când se comit mai multe acțiuni care *fiecare* ar putea constitui o infracțiune distinctă.

Conform art. 30, infracțiunea este prelungită sau continuată când o persoană comite la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții (hotărâri), acțiuni (inacțiuni) care prezintă fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.

1) Noțiunea pluralității de infracțiuni

Pluralitatea de infracțiuni există când aceeași persoană săvârșește mai multe asemenea

fapte în același timp sau la anumite intervale.

Conform art. 32 CP, se consideră pluralitate de infracțiuni săvârșirea mai multor infracțiuni de o persoană, cu condiția că cel puțin pentru două dintre ele nu există piedici procesuale pentru pornirea unui proces penal și că persoana nu a fost condamnată pentru vreuna din ele.

Formele pluralității de infracțiuni conform art. 32 al. 2 CP, sunt concursul și recidiva.

2) Concursul de infracțiuni și modalitățile sale

Concursul de infracțiuni se realizează când aceeași persoană a săvârșit mai multe infracțiuni prin acțiuni (inacțiuni) separate, înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna dintre ele. Există concurs chiar dacă una dintre infracțiuni a fost comisă pentru săvârșirea sau ascunderea altei infracțiuni.

Astfel conform art. 33 CP se consideră concurs de infracțiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multor infracțiuni, prevăzute la diferite articole sau la diferite alineate ale unui singur articol din Partea specială a prezentului cod, dacă persoana nu a fost condamnată pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție.

Din prevederile art.33 al.2 CP se desprind modalitățile concursului de infracțiuni, care sunt denumite în știința dreptului penal: concurs real (material sau prin mai multe acțiuni sau inacțiuni) și concurs ideal (formal sau printr-o singură acțiune sau inacțiune).

1. Concursul real

Există concurs real sau prin mai multe acțiuni (inacțiuni) când aceeași persoană, prin diferite acțiuni (inacțiuni) de sine stătătoare, săvârșește două sau mai multe infracțiuni prevăzute la diferite articole sau la diferite alineate ale unui articol din prezentul cod.

2. Concursul ideal

Aceasta forma a concursului există când aceeași persoană savârșește o acțiune (inacțiune). care datorită împrejurărilor în care a avut loc și urmarilor care le-a produs întrunește conținutul mai multor infracțiuni. Astfel art.33 al.3 CP prevede că concursul ideal există atunci când, printr-o singură acțiune (inacțiune), săvârșește două sau mai multe infracțiuni prevăzute la diferite articole sau la diferite alineate ale unui articol din prezentul cod.

De exemplu există concurs ideal în cazul omorului unei persoane prin incendierea casei acesteia.

3) Recidiva de infracțiuni

Recidiva există când aceeași persoană a săvârșit una sau mai multe infracțiuni intenționate, după ce a fost condamnată definitiv pentru o altă infracțiune intenționată.

Recidiva înseamnă repetarea infracțiunii, persoana care a săvârșit-o având antecedent penal pentru infracțiunea săvârșită anterior.

Pentru existența recidivei sunt necesare cel puțin două infracțiuni săvârșite de aceeași persoană, din care a doua se comite după o condamnare definitivă pentru cea dintâi. Aceste infracțiuni constituie cei doi termeni ai recidivei indiferent că ele au fost consumate sau în formă de tentativă, săvârșite de o singură persoană sau în participație. De exemplu, când o persoană săvârșește un omor după ce a mai săvârșit altul înainte si a fost condamnată definitiv pentru primul.

Ambele fapte să fie comise cu intenție. Prin urmare recidiva are loc numai atunci când persoana comite o nouă infracțiune, când n-a fost încă stins antecedentul penal pentru infracțiunea precedentă (I. Macari, Drept penal, partea generală, p. 193).

Legiuitorului, ținând cont de gradul de pericol social al infracțiunilor săvârșite și numărul de antecedente penale pentru ele, a clasificat recidiva în:

1. recidiva periculoasă,
2. recidiva deosebit de periculoasă.

Este considerată periculoasă recidiva, când:

- a. persoana anterior condamnată de două ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune,
- b. persoana anterior condamnată pentru o infracțiune intenționată gravă sau deosebit de gravă a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune gravă sau deosebit de gravă.

Se consideră deosebit de periculoasă, recidiva dacă:

- a. persoana anterior condamnată de trei sau mai multe ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune,
- b. persoana anterior condamnată pentru o infracțiune excepțional de gravă a săvârșit din nou o infracțiune deosebit de gravă sau excepțional de gravă.

Plan de seminar

1. Dați noțiunea de infracțiune unică.
2. Numiți modalitățile infracțiunii unice.
3. Dați noțiunea pluralității de infracțiuni.
4. Prin ce se deosebește concursul ideal de infracțiuni de concurența normelor juridico penale?
5. Dați noțiunea recidivei simple, recidivei periculoase și recidivei deosebit de periculoase.

Spețe

1. Pavlov, fiind în relații dușmănoase cu Pînzaru, și-a pus în gând să-i dea foc la casă. Știind că Pînzaru se afla în ospetie la niște rude, Pavlov a băgat în timpul nopții sub acoperiș un mănunchi de paie, l-a aprins și s-a îndepărtat. Ca urmare a incendiului a murit mama lui Pînzaru, care se găsea în timpul acela la el în ospetie. Casa a ars complet.

Se conține în acțiunile lui Pavlov pluralitate de infracțiuni?

NOTE

MODULUL 11. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL PENAL AL FAPTEI

Noțiunea cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei. Modalitățile lor.

Deosebirea acestor cauze de cauzele care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării.

Legitima apărare. Dreptul la legitima apărare ca un drept subiectiv al cetățenilor. Condițiile legale ale legitimei apărări care se referă la atac, atacant și apărare. Noțiunea apărării imaginare. Provocarea legitimei apărări.

Reținerea infractorului. Condițiile legitime ale acțiunilor de reținere ale infractorului. Deosebirea reținerii infractorului de legitima apărare.

Starea de extremă necesitate. Condițiile legitime ale stării de extremă necesitate. Deosebirea dintre legitima apărare și starea de extremă necesitate.

Constrângerea fizică sau psihică. Condițiile legitime ale constrângerii fizice sau psihice.

Riscul întemeiat. Noțiunea riscului întemeiat. Condițiile existenței riscului întemeiat.

Noțiunea cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei.

Legea penală stabilește norme de conduită în concordanță cu interesele societății, cărora membrii ei li se pot conforma. Răspunderea penală va interveni numai dacă s-a săvârșit o infracțiune. În același timp, trebuie să se constate dacă nu există vreo cauză legală datorită căreia fapta nu este infracțiune. Este vorba de acele cauze care înlătură caracterul penal al faptei.

Prin cauza care înlătură caracterul penal al faptei înțelegem acele stări sau împrejurări reale în a căror prezență sau context săvârșirea oricărei din faptele prevăzute de legea penală nu mai poate imprima acesteia un caracter penal. (N. Giurgiu, *Drept penal*, partea generală, Ed. Contes, Iași, 2000, pag. 360).

Art. 35 CP al RM enumeră următoarele cauze care înlătură caracterul penal al faptei:

legitima apărare; reținerea infractorului; starea de necesitate; constrângerea fizică sau psihică; riscul întemeiat. executarea ordinului sau dispoziției superiorului

Legitima apărare

Art. 35 CP al RM enumeră următoarele cauze care înlătură caracterul penal al faptei: legitima apărare; reținerea infractorului; starea de necesitate; constrângerea fizică sau psihică; riscul întemeiat.

Legiuitorul prevede că nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită în stare de legitima apărare.

„Este în stare de legitima apărare acela care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și real, îndreptat împotriva sa, a altuia sau împotriva unui interes public și care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul public.

Deci, legitima apărare constă în acțiunea de apărare pe care o realizează o persoană prin intermediul unei fapte prevăzute de legea penală pentru a anihila un act de agresiune îndreptate împotriva sa, a altuia sau împotriva unui interes și care pune în pericol grav persoana, drepturile celui atacat ori interesul public (de exemplu, o persoană supusă unei acțiuni de natură a-i periclita viața, reacționează împotriva agresorului producându-i vătămare corporală gravă sau chiar moartea; o femeie supusă unei violențe în scopul de a ceda la relații intime, reacționează vătămându-l pe agresor etc.). (N. Giurgiu, op. cit., pag. 370).

După câte am menționat mai sus, atacul trebuie să întrunească o serie de condiții:

1. **Atacul să fie material**, adică să constea din acte fizice care sînt îndreptate conștient contra existenței tot fizice a valorilor ocrotite de legea penală.
2. **Atacul să fie direct**, adică pune în pericol valorile ocrotite de legea penală în mod nemijlocit, deci să existe o legătură de la cauză la efect între atac și pericolul grav

creat. De exemplu, făptuitorul îndreaptă arma spre victimă, o lovește etc. (M. Basarab, op. cit., pag. 122).

3. **Atacul să fie imediat.** Pentru a atrage constatarea stării de legitimă apărare, atacul trebuie să îndeplinească și condiția de a se afla într-un raport de imediată realizare față de valoarea socială pe care o pune în pericol. (N. Giurgiu, op. cit., pag. 372).
4. **Atacul trebuie să fie real.** Nu se admite legitima apărare contra unui atac care era doar presupus.

În prezența atacului care îndeplinește toate condițiile arătate mai sus și ținându-se seama de împrejurările în care acesta s-a produs, poate avea loc apărarea. Aceasta, la rândul ei, trebuie să întrunească următoarele condiții:

1. Apărarea să aibă ca obiect persoana atacatului sau un interes public.
2. Fapta în apărare trebuie să fie necesară pentru înlăturarea atacului.
3. Apărarea să fie proporțională cu atacul.

Starea de extremă necesitate

Deci, o persoană se află în stare de necesitate când datorită unor împrejurări create de oameni sau de fenomene naturale, este pusă în alternativa de a salva de la un pericol iminent și care nu poate fi înlăturat altfel, viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altuia sau un bun important al său ori a altuia sau un interes public, prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

Pentru că o faptă să fie săvârșită în condițiile stării de necesitate, trebuie să se constate (potrivit art. 38 CP al RM) îndeplinirea mai multor condiții:

- existența unui pericol iminent;
- pericolul să amenințe viața, integritatea corporală sau sănătatea făptuitorului a altuia ori un bun important al acestuia ori a altuia sau un interes public;
- pericolul să nu poată fi înlăturat decât prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

Desigur, atât caracterul iminent, cât și cel real al pericolului trebuie analizate în contextul tuturor împrejurărilor obiective și subiective în care a acționat făptuitorul.

I. Pericolul să amenințe valorile prevăzute expres de lege.

II. Necesitatea acțiunii de salvare (sau caracterul indispensabil al acțiunii de salvare).

Necesitatea acțiunii de salvare presupune cerința ca pericolul să nu poată fi înlăturat altfel decât prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, adică prin sacrificarea alteia protejate de lege.

Spre deosebire de legitima apărare când făptuitorul deși constrâns de agresiune, are posibilitate de a alege și o altă ieșire din fața atacului (de exemplu, prin evitarea acestuia), în cazul stării de necesitate acțiunea de salvare trebuie să aibă neapărat și întotdeauna caracterul de unică soluție, de unică posibilitate, de act indispensabil, pentru salvarea uneia din valorile prevăzute de art. 38 CP al RM.

Din această condiție rezultă că nu vor putea invoca starea de necesitate nici persoanele care au în anumite situații obligația de a înfrunta pericolul (adică, pompierii în caz de incendiu sau lucrătorii de poliție în caz de împiedicare a unor infracțiuni grave sau dezordini publice etc.) și nici persoanele care aveau posibilitatea evitării pericolului (prin ascundere, alarmare, fugă etc.).

1. Prin ce se deosebesc cauzele care înlătură caracterul penal al faptei de cauzele care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării?
2. Cine are dreptul la legitima apărare?
3. Dați noțiunea apărării imaginare.
4. Care sunt condițiile legitime ale acțiunilor de reținere a infractorului?
5. Care este deosebirea dintre legitima apărare și reținerea infractorului.
6. Care este deosebirea dintre legitima apărare și starea de extremă necesitate?
7. Care este deosebirea dintre constrângerea fizică sau psihică de starea de extremă necesitate?
8. Care sunt condițiile existenței riscului întemeiat?

Spete

1. Seara târziu Savin a auzit din casă lătratul câinelui și pași în curte. De teama tâlharilor, el a încărcat arma de vânătoare și a ieșit în curte, Aici a observat un om, care a întins mâinile spre el. Lui Savin i s-a părut că această persoană are în mână un pistol. Acest lucru l-a făcut pe Savin să împuște. Victima s-a dovedit a fi Muhin, tatăl vitreg al lui Savin. Muhin nu avea armă. Relațiile dintre Muhin și Savin erau bune.
Dați o apreciere juridică acțiunilor lui Savenco. Ce înseamnă depășirea limitelor legitimei apărări?
2. Solonari a observat că cineva îi fură materialele de construcție, care se găseau în pridvorul casei proprii. În scop de a-și apăra aceste materiale, el a instalat o mină de tol. Noaptea cetățeanca Mutruc, care fura sistematic lemne, a pătruns în pridvorul casei și la prima încercare de a fura a urmat explozia. Mutruc a fost rănită grav. Drept rezultat ambele picioare i-au fost amputate.
Se poate considera că Solonari a acționat în stare de legitimă apărare?
3. Seara târziu Toma și Chirea se întorceau din ospetie și în glumă se îmbrânceau unul pe altul. În acest timp pe lângă ei trecea o grupă operativă de polițiști, care căutau infractorii unui omor săvârșit în ajun. Popușoi, conducătorul grupei operative l-a bănuit pe Toma, care avea unele semne exterioare asemănătoare cu unul din infractorii pe care îi căutau. El l-a luat pe Toma de mână și cu forța a încercat să-l urce în mașină, fără a motiva acțiunile sale. Nedorind să îndeplinească cerința nemotivată a lui Popușoi, Toma a opus rezistență forțată. Contra lui Toma a fost intentat un proces penal și el a fost judecat.
Just a fost judecat Toma? Este oare posibil legitima apărare contra acțiunilor nelegitime ale reprezentanților puterii oficiale?
4. Mergând pe stradă, Samson l-a observat pe cunoscutul său Mutu căzut pe marginea drumului, fără cunoștință, însîngerat. Samson a pătruns în garajul primăriei și a răpit un autocamion, ca să-l transporte pe Mutu la spital. Neavînd experiență, Samson s-a lovit în drum cu camionul de un copac și i-a cauzat mașinii deteriorări egale cu o sumă de 7300 lei. După ce l-a transportat pe Mutu la spital, Samson a înfors mașina în garaj și a restituit benevol dauna primăriei.
Poate fi tras la răspundere penală Samson? Care sînt condițiile extremei necesități? Care sunt regulile restituirii daunei cauzate în condițiile extremei necesități?

NOTE

MODULUL 12. PARTICIPAȚIA

Noțiunea și importanța participației în dreptul penal. Trăsăturile obiective și subiective ale participației. Particularitățile legăturii obiective și subiective dintre faptele participanților și consecințele survenite.

Categoriile participanților și criteriile subdiviziunii lor. Noțiunea autorului, organizatorului, instigatorului și complicelui. Semnele obiective și subiective ce caracterizează faptele lor.

Formele participației. Noțiunea participației simple, complexe, grupului criminal organizat și organizației (asociației) criminale.

Răspunderea penală a participanților. Calificarea acțiunilor participanților. Individualizarea răspunderii și pedepsei penale a participanților.

Participația la infracțiune cu subiect special. Excesul autorului. Participația cu o circumstanță personală. Eșecul acțiunilor organizate, instigatoare și de complicitate.

Implicarea la infracțiune. Noțiunea și modalitățile implicării la infracțiune. Noțiunea favorizării infracțiunii. Condițiile răspunderii penale pentru toleranța (îngăduirea) infracțiunii.

Noțiunea și importanța participației în dreptul penal

Denumirea de participatie penală este dată acelei pluralități de infractori ce se reatizeaza atunci când, deși o faptă poate fi săvârșită de o singură persoană ori de un număr determinat de persoane (ca și în cazul pluralității constituite sau naturale), ea este săvârșită ocazional de un număr mai mare de persoane decât acela care este necesar potrivit naturii faptei.

Activitatea în comun nu este altceva decât o interacțiune care, de fapt, este o prerogativă a psihologiei, aspect ce ține de latura subiectivă, deoarece interacțiunea este caracteristică în primul rând lui *homo sapiens*, care posedă conștiință și voință. De aici, trăsătura "activitatea în comun" înseamnă activitatea când fiecare participant prin acțiunile sale contribuie la săvârșirea infracțiunii. Așadar, participanții pot acționa atât ca coautori, atunci când fiecare dintre ei concomitent sau în timp diferit, total sau partial, execută latura obiectivă a infracțiunii, cât și cu împărțirea rolurilor, când latura obiectivă este executată doar de autor, iar ceilalți participanți activează în calitate de organizatori, instigatori sau complici.

Categoriile participanților și criteriile subdiviziunii lor

În teoria dreptului penal și în practica judiciară a Republicii Moldova, autori ai infracțiunii sunt recunoscuți:

- cei ce săvârșesc nemijlocit infracțiunea (reieșind din prevederile art. 42 alin. 2 CPRM);

- cei ce participă nemijlocit la săvârșirea infracțiunii împreună cu alte persoane (coautori); cei ce săvârșesc infracțiunea prin intermediul altor persoane ce nu pot fi supuse răspunderii penale în virtutea unor circumstanțe prevăzute de legea penală (art. 42 alin. 2 CP RM).

Conform art.42 al.3 CP, se consideră organizator persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora

Codul Penal al Republicii Moldova, *definește instigatorul*, prin dispoziția înscrisă în art. 42 al.4, ca fiind *persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșescă o infracțiune. Pe baza formulării legale menționate, instigarea poate fi, la rândul său definită ca fiind acea formă a participției care constă în activitatea unei persoane de a determina cu intenție pe o alta, să săvârșescă o faptă prevăzută de legea penală.*

Complicitatea reprezintă modalitatea de participare cea mai des întâlnită în practica judiciară și *constă în fapta persoanei care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, inclusiv prin promisiunea de a tăinui bunurile parvenite din săvârșirea faptei, sau de a favoriza infractorul, promisiune făcută anterior începerii executării sau în timpul realizării acesteia.* În acest sens, complicitatea este definită indirect prin intermediul definirii calității complicelui prin art. 42 CP, potrivit căruia complice este persoana care „a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală ori persoana care a promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte”.

Formele participăției

Participația penală se poate configura în mai multe genuri sau feluri, în funcție de natura contribuției, atitudinea subiectivă a participanților ori modul în care contribuțiile acestora se integrează în activitatea infracțională care a dus la săvârșirea faptei penale.

În funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților se deosebesc următoarele forme de participare (art.43 CP):

1. participare simplă,
2. participare complexă,
3. grup criminal organizat,
4. organizație (asociație) criminală.

Art. 44 CP reglementează forma participăției simple, unde „infracțiunea se consideră săvârșită cu participare simplă dacă la săvârșirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii”.

Participația complexă se referă la săvârșirea infracțiunii de către mai multe persoane cu înțelegere prealabilă. Astfel art. 45 CP prevede că infracțiunea se consideră săvârșită cu participare complexă dacă la săvârșirea ei participanții au contribuit în calitate de autor, organizator, instigator sau complice. La acest tip de participare nu are importanță dacă latura obiectivă este realizată de un singur autor ori de doi sau mai mulți autori.

Conform prevederilor art.46 CP „grupul criminal organizat este o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni”.

Legiuitorul nostru a formulat definiția organizației criminale în articolul 47 CP, astfel „se consideră organizație (asociație) criminală o reuniune de grupuri criminale organizate într-o

comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice”. Astfel infracțiunea se consideră săvârșită de organizația criminală chiar dacă ea a fost comisă numai de un membru al acesteia în interesul ei.

După *felul în care contribuția participanților se integrează procesului infracțional*, se face distincție între *participația materială* sau *participația morală*, după cum contribuția vizează latura obiectivă ori subiectivă a infracțiunii.

După *felul constituirii vointei criminale a participanților*, se face distincție între *participația preordonată*, care presupune o *înțelegeră prealabilă* (concert fraudulos) începerii executării, și *participația spontană*, care poate surveni în timpul executării.

După *momentul în care intervine contribuția la săvârșirea infracțiunii față de începutul de executare*, se face distincție între *participația anterioară* și cea *concomitentă*. Prima vizează, de obicei, procurarea de mijloace sau crearea de condiții în vederea trecerii autorului la executare pentru a-i consolida curajul și eficiența acțiunii criminale (cum ar fi, de pildă, atragerea, imobilizarea, amenințarea sau dezarmarea victimei, asistarea făptuitorului în timpul săvârșirii acțiunii, asigurarea pazei, transmiterea unor instrumente pentru a spori eficiența actelor de executare etc.)

Felurile sau genurile de participație sus-menționate se bucură de o largă recunoaștere și circulație, atât în știința dreptului penal, cât și în practica judiciară, dispozițiile legale care reglementează participația penală stabilind cadrul normativ necesar de identificare și sancționare.

Una dintre cele mai interesante și, aparent, complicate distincții operează însă, *după criteriul atitudinii psihice a participanților*, între *participația proprie* și cea *improprie*.

Participația este numită proprie sau perfectă atunci când toți făptuitorii acționează cu aceeași formă de vinovăție, adică toți cu intenție (idem animus), fie toți din culpă (eadem culpa). Dimpotrivă, *participația este numită improprie sau imperfectă atunci când unii dintre făptuitori acționează cu intenție (cel puțin unul), iar alții - din culpă ori chiar fără vinovăție*.

Plan de seminar

1. Care sunt trăsăturile obiective și subiective ale participației?
2. Ce fel de participanți cunoașteți?
3. Dați noțiunea participației simple.
4. Dați noțiunea participației complexe.
5. Dați noțiunea grupului organizat criminal.
6. Dați noțiunea organizației criminale.
7. Ce formă de participație conține agravanta din articolele părții speciale: săvârșirea infracțiunii de către două sau mai multe persoane?
8. Dați noțiunea excesului autorului.
9. Răspunderea penală a participanților.
10. Ce fel de implicare la infracțiune cunoașteți?

Spete

1. Muncitorii Brșoveanu și Lupulescu lucrau la construcția unei case. În timpul lucrului Brașoveanu i-a propus lui Lupulescu să arunce o grindă prin fereastra etajului doi,

neștiind că sub fereastră stătea muncitorul Donos. Lupulescu a aruncat grinda prin fereastră și l-a rănit grav pe Donos.

Por fi oare considerați Brașoveanu și Lupulescu participanți? Prin ce se exprimă legătura obiectivă și subiectivă dintre coparticipanții infracțiunii?

2. Aflînd de la fratele său, Anatolie, despre aceea că el a săvîrșit un omor din imprudentă, Patrașcu a luat parte la tănuirea mijloacelor de săvîrșire a infracțiunii și a urmelor ei, împreună cu Anatolie au dus cadavrul cu săniuța în parc și i-a ajutat să-l îngroape în zăpadă, iar arma, cu care a fost săvîrșit omorul, a ascuns-o în băligarul de lîngă gardul casei.

Poate fi considerat Patrașcu drept coparticipant la infracțiunea săvîrșită de fratele său. Sînt temeiuri pentru tragarea lui Patrașcu la răspundere penală?

NOTE

MODULUL 13. NOȚIUNEA ȘI TEMEIUL RĂSPUNDERII PENALE

Noțiunea răspunderii penale. Noțiunea condamnării publice, în numele legii, pronunțată de către instanța de judecată. Măsurile de constrîngere prevăzute de lege care pot preceda condamnarea publică. Răspunderea penală și relațiile juridice penale. Consacrarea răspunderii penale în normele de drept penal.

Temeiul răspunderii penale. Temeiul real (de facto) al răspunderii penale. Temeiul juridic (de jure) al răspunderii penale. Mecanismul atragerii și liberării de răspundere penală.

Noțiunea răspunderii penale

Ca orice formă de răspundere juridică și răspunderea penală este sensul cel mai strict al cuvîntului: *obligatia unei persoane fizice de a raspunde de consecințele actelor sale ilicite*. În dreptul penal însă, datorită specificității actelor ilicite interzise de a se constitui în infracțiuni și a particularității acestora de a pune în pericol ordinea de drept penal, răspunderea juridică care se naște – denumită în termenii domeniului reglementat – *răspundere penală* – va avea semnificația esențială a obligației de a răspunde de actele sale delictuoase și de a suferi măsurile de constrîngere prevăzute de lege pentru ele.

În acest interes, strict și fundamental, răspunderea penală nu este un element al infracțiunii și nici o condiție de calificare juridică a infractorului, ci deosebindu-se clar de conceptele de responsabilitate, impunabilitate și culpabilitate, pe de o parte, și de raportul

juridic respectiv (conflictual), pe de altă parte, reprezintă în realitate numai efectul și consecința juridică a săvârșirii faptei penale pentru infractor.

Răspunderea penală se stabilește în cadrul soluționării raportului juridic penal de conflict, antrenând relații complexe, atât de drept procesual, cât și de drept material, care apar și se dezvoltă între subiecții acestui raport până la constatarea sa juridică definitivă, ea nu se confundă cu însăși raportul juridic penal.

Răspunderea penală este aceea formă a răspunderii juridice ce se naște prin săvârșirea unei infracțiuni și care constă în obligația făptuitorului (persoanei ce a comis infracțiunea) de a se supune procesului penal și de a suporta consecințele cu caracter sancționat prevăzut de legea penală.

Temeiul răspunderii penale

În sistemul penal al Republicii Moldova, temeiul răspunderii penale în constituie numai săvârșirea unei infracțiuni concrete (art. 51 CP).

Potrivit concepției Codului Penal al Republicii Moldova, răspunderea penală care prin antrenarea sancțiunilor specifice capătă un inevitabil caracter *coercitiv*, este instituită în vederea apărării unor valori esențiale pentru ordinea de drept, *împotriva infracțiunilor*.

Instituirea răspunderii penale răspunde, în același timp cerinței asigurării reeducării morale și reinsertiei sociale a persoanelor care au încălcat cu vinovăție normele de drept penal.

Potrivit legislației noastre penale, infracțiune constituie unica bază pe care se poate naște răspunderea penală, *reprezentând temeiul ei unic și exclusiv*.

De principiu, ordinea de drept penal se realizează prin respectarea din teamă, prudență sau din convingere de către majoritatea destinatarilor legii penale a dispozițiilor sale, în cadrul unor *raporturi juridice de conformare*, care se nasc încă din momentul apariției regulei de conduită impuse de fiecare din normele de drept penal cu caracter incriminatoriu. Această *primă etapă, neconflictuală* de realizare a ordinii de drept penal este de fapt, aceea care caracterizează conduita celor mai mulți dintre destinatarii legii penale și asigură în cea mai mare măsură scopul legii penale.

Pentru cei care nu-și conformează conduita dispozițiilor normelor penale, săvârșind fapte interzise de acestea, ordinea de drept trebuie asigurată și realizată prin intermediul tragerii la răspunderea penală a infractorilor, obiectiv ce se atinge prin intermediul *nașterii și desfășurării* unor *raporturi juridice penale de conflict sau de constrângere*.

Plan de seminar

1. În ce constă condamnarea publică, în numele legii, a vinovatului?
2. Ce măsuri de constrângere pot preceda condamnarea publică a vinovatului?
3. În ce constă mecanismul atragerii la răspundere penală?
4. Care este temeiul real (de facto) și cel juridic (de jure) al răspunderii penale?
5. Corelația răspunderii penale cu relațiile juridice penale.

Spețe

1. Varzari, înarmat cu un cuțit de vânătoare, 1-a atacat noaptea pe Călin. Cu trei lovituri de cuțit 1-a omorât și i-a luat banii (o sumă de 50 de lei) și ceasul.
Care sînt temeiurile răspunderii penale, prevăzute în art. 51 C. P. al R. M? Există oare în cazul dat aceste temeiuri pentru tragerea lui Varzari la răspundere penală?
2. Directorul fabricii «Ionel», Bolteanu, 1-a concediat ilegal cu bună știință pe Lupu, mastru de schimb, pentru că ultimul 1-a criticat pe Bolteanu pentru neajunsuri în lucru.

Instanța de judecată l-a restabilit în postul vechi. Pentru această faptă Bolteanu a fost eliberat de minister din postul de director și el s-a angajat la lucru în calitate de brigadier. Însă împotriva lui a fost intentat un proces penal, instanța de judecată, examinând acest dosar, în sentința pronunțată l-a liberat pe Bolteanu de pedeapsa penală, datorită comportării ulterioare ireproșabile și atitudinii cinstitute față de muncă. Dați noțiunea răspunderii penale. Se poate menționa că în cazul de față răspunderea penală a fost realizată?

2. Bucur, fiind în stare de ebrietate, l-a întâlnit pe Filimon în centrul satului, când ultimul se întorcea de la lucru. Purtând ură față de Filimon, Bucur l-a lovit cu un cuțit de altoit, producându-i o rană pătrunzătoare în coșul pieptului. Există oare în cazul dat temeiurile răspunderii penale, prevăzute de art. 51 C. P. al R. M.?

Literatura recomandată

1. Codul penal al Republicii Moldova din 2002. M.O. 13.09.2002
2. S. Botnaru A. Șavca ș.a. - Dr. Penal, partea generală, Chișinău 2005, Ed. Cartier Juridic pag.229-239
3. Barbîneagră A. Berliba V., Gurschi C. Holban V. Popovici T. Ulianovschi Gh. Ulianovschi X., Ursu N., Codul penal comentat și adnotat, Ed. Cartier Juridic, Chișinău, 2005, pag. 110-113.

NOTE

MODULUL 14. LIBERAREA DE RĂSPUNDERE PENALĂ

Noțiunea liberării de răspundere penală în dreptul penal. Modalitățile liberării de răspundere penală. Condițiile generale ale liberării de răspundere penală.

Liberarea de răspundere penală a minorilor. Condițiile liberării de răspundere penală a minorilor. Aplicarea altor sancțiuni de drept penal în cazul liberării de răspundere penală a minorilor.

Liberarea de răspundere penală cu tragere la răspundere administrativă. Condițiile acestei liberări. Sancțiunile administrative care pot fi aplicate în cazul acestei liberări.

Liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii. Condițiile acestei liberării. Posibilitatea răspunderii penale în cazul acestei liberări. Condițiile liberării de răspundere penală a organizatorului, instigatorului și a complicelui dacă ei au renunțat la ducerea pînă la capăt a infracțiunii.

Liberarea de răspundere penală în legătură cu cînța activă. Condițiile acestei

liberări.

Liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației. Condițiile acestei liberări.

Liberarea condiționată de răspundere penală. Condițiile acestei liberări. Prevederile procedurii penale în cazul acestei liberări.

Prescripția tragerii la răspundere penală. Termenele prescripției de tragere la răspundere penală. Întreruperea și suspendarea curgerii termenilor prescripției. Prescripția facultativă.

Noțiunea liberării de răspundere penală în dreptul penal

Reieșind din principiul umanismului și atitudinea îngăduitoare a statului față de persoanele care au săvârșit infracțiuni ce prezintă un grad de pericol social redus în legislația penală a fost introdusă instituția liberării de răspundere penală. Astfel, atingerea scopurilor generale și speciale ale pedepsei penale este posibilă și fără tragerea persoanei vinovate la răspundere penală.

Esența liberării de răspundere penală constă în liberarea persoanei, care a săvârșit o infracțiune ce are un grad redus de pericol social, de aprecierea negativă dată de stat faptei infracționale, care ar urma să fie exprimată în sentința de judecată.

Legislația penală admite oricare modalitate de liberare de răspundere penală din cele enumerate mai sus, drept temei servind gradul neînsemnat de pericol social al faptei săvârșite, precum și prezența unui caracter socialmente periculos neînsemnat al personalității vinovatului.

Liberarea de răspundere penală poate consta în renunțarea instanței de judecată de a intenta dosarul penal, în clasarea cauzei sau în renunțarea de a pronunța sentința.

Persoana vinovată poate fi eliberată de răspundere penală la etapa intentării procesului penal, în procesul examinării cauzei și dezbaterilor judiciare, însă până ce judecata se va izola în camera de consiliu pentru a determina sentința de condamnare.

Liberarea de răspundere penală a minorilor

Conform art. 54 (alin. 1) CP persoana în vârstă de sub optsprezece ani, care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune neînsemnată, sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală, dacă s-au constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale. Față, de această persoană pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter educativ prevăzute de art. 104 C. P.

Reieșind din conținutul legii penale, condițiile necesare pentru aplicarea acestei modalității de eliberare de răspundere penală sînt următoarele:

- a) săvârșirea pentru prima oară a unei infracțiuni neînsemnate, sau mai puțin grave;
- b) caracterul neînsemnat al pericolului social al delicventului minor;
- c) posibilitatea corectării delicventului minor fără a fi supus răspunderii penale.

Liberarea de răspundere penală cu tragere la răspundere contravențională

Art. 55 C. P. subliniază în special că persoana care pentru prima oară a săvârșit o infracțiune neînsemnată, sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală cu tragere la răspundere administrativă, dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

Persoanelor liberate de răspundere penală în conformitate alin. 1 al art. 55 C. P., le pot fi aplicate următoarele sancțiuni administrative:

1. amenda în mărime de până la 150 uc;

2. arest contravențional de pînă la 30 de zile.

Pentru a avea loc înlocuirea răspunderii penale trebuie să fie îndeplinite anumite condiții:

- a) săvârșirea pentru prima oară a unei infracțiuni neînsemnate sau mai puțin grave;
- b) fapta, în conținutul ei concret și împrejurările în care a fost săvârșită, prezintă un grad de pericol social redus și nu a produs urmări grave;
- c) paguba pricinuită prin infracțiune a fost integral reparată până la pronunțarea hotărârii;
- d) din atitudinea infractorului după săvârșirea infracțiunii rezultă că acesta regretă fapta;
- e) sînt suficiente date că infractorul poate fi îndreptat fără a fi supus răspunderii penale.

Plan de seminar

1. Liberarea de răspundere penală cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii.
2. Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă.
3. Liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației.
4. Liberarea condiționată de răspundere penală.
5. Prescripția tragerii la răspundere penală.
6. Dați noțiunea liberării de răspundere penală.
7. Care sunt condițiile generale a liberării de răspundere penală.
8. Ce sancțiuni de drept penal se pot aplica în cazul liberării de răspundere penală a minorilor?
9. Ce sancțiuni administrative pot fi aplicate în cazul liberării de răspundere penală potrivit art.55 CP?
10. Ce modalități ale liberării de răspundere penală cunoașteți?

Spețe

1. Sefii de depozit ai bazei de fructe și legume din orașul Tiraspol, Lăcustă și Tarantai, au fost invinuți de neglijență în baza art. 329 C. P. al R. M. Instanța de judecată a or. Tiraspol a examinat aceste dosare. În cadrul unei ședințe a fost considerată drept schimbare a situației faptul că după comiterea neglijenței în această organizație s-au luat măsuri concrete în vederea reorganizării muncii contabilității: atragerea unor specialiști cu experiență, modificarea regulilor de deservire a mărfurilor, ce excludea posibilitatea repetării acestor fapte infractorice. De aceea Lăcustă și Tarantai au fost liberați de răspunderea penală conform art. 58 C. P. al R. M.
Actiunile (menționate în problemă) întreprinse pot fi socotite ca o schimbare a situației ce duce la pierderea caracterului social-periculos al faptei săvârșite? Corespund ele cerințelor art. 58 C. P. al R. M.?
2. Cetățeanul Țapeș mergea în stare de ebrietate pe stradă. Pe neașteptate a căzut fără cunoștință. Alarmați de starea lui neputincioasă, trecătorii au chemat prin telefon salvarea, Țapeș a fost internat în spital. Peste câteva ore și-a revenit dar nu înțelegea unde se află. N-a trecut mult timp și a început a face tarăboi: a ridicat un deboș, a lovit-o cu pantoful pe sora medicală, a răsturnat un pat, în care zăcea un grav bolnav, înjura... Pentru toate aceste fapte el a fost tras la răspundere penală conform art. 287 C. P. al R. M. Au început anchetările. Țapeș nu mai era în stare de arest. într-o zi el a

observat că pe rută s-a aprins un autobuz cu copii. Riscându-și viața și sănătatea proprie, Țapeș a pătruns în salonul autobuzului, a spart geamurile și a început a salva copiii. Ca rezultat al arsurilor Țapeș a fost spitalizat cu leziuni corporale grave într-un spital staționar.

Poate fi liberat Țapeș de răspunderea penală conform art. 58 C. P. al R. M. pentru pierderea caracterului social periculos al persoanei datorită schimbării situației?

3. Grigoraș a pătruns noaptea pe teritoriul unei brigăzi de tractoare și a sustras niște piese și mecanisme de la diferite mașini agricole, ceea ce a provocat dezmembrarea unei combine și două tractoare. Pentru aceasta Grigoraș a fost tras la răspunderea penală în baza art. 186 C. P. al R. M.

Poate fi Grigoraș liberat de răspundere penală cu tragerea la răspunderea administrativă conform art. 55 C. P. al R. M.?

NOTE

MODULU 15. NOȚIUNEA ȘI SCOPURILE PEDEPSEI PENALE

Noțiunea și trăsăturile pedepsei în dreptul penal. Deosebirea pedepsei penale de sancțiunile administrative și disciplinare.

Scopurile pedepsei penale. Restabilirea echității sociale. Corectarea condamnatului. Prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și de alte persoane.

Noțiunea eficienței pedepsei penale. Condițiile creșterii eficienței pedepsei.

Noțiunea și trăsăturile pedepsei în dreptul penal

Sancțiunile de drept penal sunt măsuri de constrângere și reeducare, specifice dreptului penal, care se aplică în cazul săvârșirii unor fapte (acțiuni sau inacțiuni) prevăzute de legea penală, în scopul restabilirii ordinii de drept încălcate și apărării relațiilor sociale protejate prin normele penale.

Caracterizare generală:

- sancțiunile de drept penal reprezintă o instituție de bază a dreptului penal, care alături de instituția infracțiunii și cea a răspunderii penale, formează pilonii oricărui sistem de drept penal,
- reglementarea sancțiunilor de drept penal este importantă pentru întreaga reglementare penală, contribuind la realizarea ordinii de drept, atât prin conformare cât și prin constrângerea exercitată față de cei care au nesocotit

- dispozițiile normelor penale,
- în cadrul raporturilor penale de conformare, sancțiunile penale sunt necesare pentru a exprima gravitatea abstractă a faptei prevăzute de legea penală și intensitatea avertismentului adresate tuturor membrilor societății asupra consecințelor încălcării legii penale, iar în cadrul raportului penal de conflict, pedeapsa apare ca o consecință firească a aplicării legii penale, proporțională cu gravitatea faptei și pericolozitatea concretă a făptuitorului,
 - sancțiunea penală este consecința stabilirii răspunderii penale a făptuitorului, iar la rândul ei, răspunderea penală este consecința săvârșirii unei infracțiuni,
 - sancțiunile reprezintă mijloacele esențiale de apărare a valorilor sociale fundamentale ale societății împotriva infracțiunilor,
 - sunt cele mai grave tipuri de sancțiuni aplicabile infractorilor.

Scopurile pedepsei penale.

Scop:

- acesta este consacrat expres în dispozițiile art. 61 alin. 2 C.pen. care prevede că: **“Scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni”**.
- prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni se realizează atât pentru cel căruia i se aplică o pedeapsă care este menită să asigure constrângerea și reeducarea infractorului (**“prevenție specială”**, se are în vedere pericolul concret), cât și pentru ceilalți destinatari ai legii penale care sub amenințarea cu pedeapsa prevăzută în norma penală își conformează conduita exigențelor acesteia (**“prevenție generală”**, se are în vedere pericolul abstract).
- prevenția specială și generală constituie scopul imediat al pedepsei, scop care este determinat de aplicarea concretă a pedepsei pentru săvârșirea de infracțiuni.

Plan de seminar

1. Numiți trăsăturile esențiale ale pedepsei penale.
2. Prin ce se deosebește pedeapsa de sancțiunile administrative și disciplinare.
3. Care sunt scopurile pedepsei penale?
4. Care sunt condițiile creșterii eficienței pedepsei?

Spețe

1. Cernovan se afla în stare de ebrietate pe piața unde se aflau mai multe persoane. Se lega de cetățeni, îi insulta, înjura. Pentru acțiunile sale în conformitate cu art. 1 ai Decretului Președintelui Sovietului Suprem al R.S.S.M. din 12 octombrie 1966 Cernovan a fost arestat pentru 15 zile.
Ce numim pedeapsă penală? Se poate afirma despre Cernovan că a fost pedepsit în mod penal?
2. Cercetând dosarul lui Toderașcu, acuzat în baza p. 2 a art. 287 C. P. al R. M. Instanța de judecată a constatat că vinovăția acestuia n-a fost dovedită și a scos o sentință de achitare. Totodată, judecătoria l-a internat pentru tratament într-o clinică de desalcoolizare pe Toderașcu pentru apariția în locul public în stare de ebrietate.
Se poate considera aceasta o pedeapsă penală? Numiți semnele pedepsei penale. Prin ce se deosebește pedeapsa penală de alte măsuri de constrângere? A avut dreptul în cazul de față instanța de judecată să-i aplice lui Toderașcu această măsură de siguranță?
3. Anton a fost judecat conform p. 1 al art. 186 C. P. al R. M. la privatiune de libertate pe

un termen de trei ani.

Ce scopuri urmărește pedeapsa penală? Ce constituie pedeapsa penală: o răzbunare, răsplătă sau o osândă pentru infractiunea săvârșită?

NOTE

MODULUL 16. SISTEMUL ȘI CATEGORIILE PEDEPSEI PENALE

Noțiunea și sistemul pedepselor în dreptul penal. Categoriile pedepselor aplicate persoanelor fizice. Categoriile pedepselor aplicate persoanelor juridice care desfășoară activitate de întreprinzător. Pedepsele principale și complementare.

Amenda. Quantumul amenzii pentru persoanele fizice și juridice. Înlocuirea amenzii cu alte pedepse. Consecințele eschivării de la achitarea amenzii.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. Condițiile și ordinea aplicării pedepsei. Termenii pedepsei.

Retragerea gradului militar, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat. Condițiile și ordinea aplicării pedepsei.

Munca neremunerată în folosul comunității. Noțiunea și termenii de aplicare a pedepsei. Consecințele eschivării cu rea-voință de la executarea pedepsei.

Arestul. Noțiunea și termenii de aplicare a pedepsei. Persoanele cărora arestul nu poate fi aplicat.

Închisoarea. Noțiunea, termenele și condițiile aplicării ei. Categoriile penitenciarelor în care se execută pedeapsa cu închisoare.

Detențiunea pe viață. Noțiunea și condițiile aplicării ei. Persoanele cărora detențiunea pe viață nu poate fi aplicată.

Privarea unei persoane juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate. Noțiunea și condițiile aplicării ei.

Lichidarea persoanei juridice. Noțiunea și condițiile aplicării ei. Prevederile legislației civile în cazul lichidării persoanei juridice.

Noțiunea și sistemul pedepselor în dreptul penal

În Codul penal sunt prevăzute categoriile și felurile pedepselor, fiind stabilite și limitele lor generale, minimul și maximul. Dispozițiile privitoare la pedepse sunt prevăzute în capitolul V, în articolele 62 – 75. Totalitatea pedepselor formează cadrul general al pedepselor, numit

sistem al pedepselor, prin care se consacără principiul fundamental al legalității pedepsei.

Prin sistem al pedepselor, conform unei altei opinii, se înțelege codul pedepselor prevăzute de legea penală aranjate într-o anumită ordine, care pot fi stabilite în calitate de sancțiuni în articolele părții speciale și aplicate de instanța judecătorească pentru săvârșirea faptelor ilegale.

Sistemul pedepselor prevăzut de Codul penal al Republicii Moldova presupune o ierarhie a pedepselor, începând de la cele mai blânde și terminând cu cele mai aspre.

Codul penal în vigoare, spre deosebire de cel anterior, stabilește categoriile de pedepse pentru persoanele juridice și, respectiv, categoriile de pedepse pentru persoanele fizice.

Astfel, conform art. 63 al Codului penal, persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse:

- a. amenda;
- b. privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;
- c. retragerea gradului militar, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat;
- d. munca neremunerată în folosul comunității;
- e. închisoarea
- f. detențiunea pe viață.

Articolul 54 stabilește categoriile de pedepse pentru persoanele juridice:

- a) amenda;
- b) interzicerea dreptului de a exercita o anumită activitate;
- c) lichidarea persoanei juridice.

Instanța de judecată nu poate aplica decât pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită și nu poate depăși niciodată maximul general al unei pedepse și nici să o aplice sub minimul general.

Felurile pedepselor sunt indicate prin denumirea lor care reflectă natura fiecăreia dintre ele. Știința dreptului penal ordonează multitudinea și diversitatea pedepselor în mai multe clasificări.

Amenda

Amenda penală tinde să devină în legislațiile moderne pedeapsa centrală, pilonul de susținere al întregului sistem represiv.

Pedeapsa amenzii constă în suma de bani pe care infractorul condamnat este obligat să o plătească statului.

Amenda penală, spre deosebire de celelalte tipuri de amenzi (administrative, disciplinare, civile, fiscale etc.), este o pedeapsă pena b ă și are un caracter specific coercitiv.

Amenda se aplică în baza stabilirii unei răspunderi penale persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni și, respectiv, aduce atingere patrimoniului condamnatului, îngreunându-i condițiile de existență.

Conform Codului penal, amenda poate figura atât în calitate de pedeapsă principală cât și ca pedeapsă complementară.

Mărimea amenzii este stabilită în funcție de:

- 1) gravitatea infracțiunii săvârșite;
- 2) starea materială a celui vinovat.

Pedeapsa amenzii este prevăzută în partea generală, art. 64 din Codul penal.

Amenda se stabilește în unități convenționale. Unitatea convențională de amendă este

egală cu 20 de lei.

Mărimea amenzii pentru persoanele fizice se stabilește în funcție de caracterul și gravitatea infracțiunii săvârșite, luându-se în considerație situația materială a celui vinovat, în limite de la 150 la 1000 unități convenționale, în funcție de caracterul și gravitatea infracțiunii săvârșite, ținându-se cont de situația materială a celui vinovat, iar pentru infracțiunile comise din interes material – până la 5000 unități convenționale, luându-se ca bază mărimea unității convenționale la momentul săvârșirii infracțiunii., iar pentru infracțiuni cu scop de profit în valoare de până la cinci mii salarii minime, luându-se ca bază mărimea salariului minim la momentul pronunțării sentinței.

În cazurile prevăzute la art.21 alin. (3), mărimea amenzii pentru persoanele juridice se stabilește în limitele de la 500 la 10000 unități convenționale, în funcție de caracterul și gravitatea infracțiunii săvârșite, de mărimea daunei cauzate, luându-se în considerare situația economico-financiară a persoanei juridice. În caz de eschivare cu rea-voință a persoanei juridice de la achitarea amenzii fixate, instanța de judecată poate să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu urmărirea patrimoniului. În cazul în care condamnatul nu este în stare să plătească amenda stabilită ca pedeapsă principală sau complementară, instanța de judecată poate, potrivit prevederilor art.67, să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității, calculându-se 60 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pentru 50 unități convenționale de amendă.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate

Esența acestei pedepse (art. 65 din Codul penal) constă în interzicerea de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru a săvârși infracțiunea.

Această pedeapsă poate fi stabilită în cazurile când, după natura infracțiunilor săvârșite la îndeplinirea funcțiilor de serviciu sau în timpul unei alte activități, instanța de judecată constată că persoana respectivă nu mai are dreptul de a mai ocupa unele funcții sau de a exercita o anumită activitate.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată atât ca pedeapsă principală, cât și ca pedeapsă complementară pe un termen de la un an până la cinci ani, iar în cazurile expres prevăzute în Partea specială a prezentului cod – pe un termen de la un an la 15 ani.

Această pedeapsă poate fi aplicată ca pedeapsă complementară și în cazurile, în care ea nu este prevăzută de pedeapsă pentru infracțiunile corespunzătoare dacă după caracterul infracțiunilor săvârșite de cel vinovat, în timpul îndeplinirii funcțiilor sale de serviciu sau în timpul exercitării unei anumite activități, instanța judecătorească consideră că este imposibil ca el să-și mențină dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate.

Retragerea gradului militar, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat

În caz de condamnare pentru o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, instanța judecătorească, ținând cont de personalitatea vinovatului, poate retrage gradul militar, un titlu special, gradul de calificare (clasificare) și distincțiile de stat.

Condițiile obligatorii pentru aplicarea acestei pedepse sunt:

- a) săvârșirea de către vinovat a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

b) personalitatea vinovatului.

La categoria infracțiunilor grave pot fi atribuite fapte pentru care se aplică pedeapsa cu închisoarea pe un termen de până la cinci ani. Infracțiuni deosebit de grave sunt considerate infracțiunile care au fost săvârșite cu intenție, iar pedeapsa prevăzută pentru ele este închisoarea pe un termen ce depășește cincisprezece ani. Infracțiunile excepțional de grave sunt considerate infracțiunile comise cu intenție pentru care se aplică pedeapsa cu detențiune pe viață.

Munca neremunerată în folosul comunității

Această pedeapsă a fost introdusă în sistemul pedepselor în Codul penal nou, nefiind cunoscută Codului penal anterior. Astfel, normele ce reglementează domeniul acestei pedepse le găsim în art. 67 al Codului penal.

Munca neremunerată în folosul comunității constă în antrenarea condamnatului, în afara timpului serviciului de bază sau de studii, la muncă, determinată de autoritățile administrației publice locale.

În cazul militarilor în termen și militarilor cu termen redus, munca neremunerată în folosul comunității constă în antrenarea condamnaților în timpul liber de ședințe, stabilite în conformitate cu cerințele regulamentelor militare, la muncă, determinată de comandantul unității militare. Această muncă este determinată de organele administrației publice locale.

De aici rezultă caracteristicile esențiale ale pedepsei respective:

- a) exercitarea unei munci în timpul liber;
- b) neremunerarea muncii;
- c) munca efectuată trebuie să poarte un caracter util societății;
- d) caracterul muncii va fi stabilit de organele administrației publice locale.

Ca pedeapsă principală, munca neremunerată în folosul comunității se stabilește pe un termen de la șaiszeci până la două sute și patruzeci ore și este executată nu mai mult de patru ore pe zi (60 – 240 ore). Ea va fi prestată într-un interval de maximum 18 luni, interval care se calculează de la data pronunțării definitive a sentinței. Militarii în termen și militarii cu termen redus condamnați la muncă neremunerată în folosul comunității execută această pedeapsă în unitatea militară.

În cazurile când persoana condamnată la această pedeapsă se eschivează cu rea-voință de la executarea ei, pedeapsa în cauză se înlocuiește cu arest, calculându-se patruzeci ore de muncă pentru o lună de arest, sau cu amendă, calculându-se patruzeci ore de muncă neremunerată în folosul comunității pentru douăzeci și cinci salarii minime.

Ținând cont de principiul umanismului în dreptul penal, legiuitorul nostru a considerat necesar a nu aplica munca neremunerată în folosul comunității persoanelor recunoscute invalizi de gradul întâi și doi, femeilor gravide, femeilor care au copii în vârstă de până la opt ani, minorilor care n-au atins vârsta de șaisprezece ani, persoanelor care au atins vârsta de pensionare.

Plan de seminar

1. Închisoarea
2. Detențiunea pe viață
3. Privarea unei persoane juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate.
4. Lichidarea persoanei juridice.
5. Care sunt categoriile pedepselor aplicate persoanelor fizice?
6. Care sunt categoriile pedepselor aplicate persoanelor juridice?

7. Care pedepse se numesc principale și care complementare?
8. Numiți cuantumul fiecărei pedepse penale.

Spețe

1. Cîrnici a fost recunoscut vinovat de aceea că în ziua cînd a împlinit 18 ani a săvîrșit un act de huliganism și a luat parte în scop cupidant la omorul lui Aliev, pe care l-a omorât cu cuțitul. Pentru huliganism Cîrnici a fost condamnat la închisoare pe un termen de 4 ani, pentru omor — la pedeapsa detențiunii pe viață și pentru cumul de infracțiuni — pedeapsa detențiunii pe viață.
2. N-a admis judecata greseală la aplicarea pedepsei lui Cîrnici? Cui nu poate fi aplicată pedeapsa detențiunii pe viață?
3. Gamart a fost condamnat conform art. 187 C. P. al R. M. la închisoare pe 3 ani. Totodată judecata ținând cont de faptul, că Gamart are doi copii care n-au împlinit 16ani, l-a lipsit de drepturi părintești în calitate de pedeapsă complementară.
4. Drept i s-a aplicat lui Gamart pedeapsa?
5. Solonari a fost condamnat conform art. 188 C. P. al R. M. la închisoare pe 5 ani. Găsindu-se în locuri private de libertate el, cu scop de răzbunare, l-a omorât pe condamnatul Zuev, pentru care faptă a fost tras la răspundere penală.
6. Ce pedeapsă i se va aplica lui Solonari pentru infracțiunea săvîrșită?
7. Gîzu pentru omor din gelozie a fost condamnată de judecată la închisoare pentru un termen de 2 ani cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis.
8. Drept a fost ales regimul executării pedepsei?
9. Bobu a fost condamnat la 2 ani închisoare pentru infracțiunea de provocarea ilegală a avortului art.159 al.1CP . Instanța a mai dispus privarea de dreptul de exercita activitatea de medic pe timp de 1 an.
10. Corect i-a fost dispusă pedeapsa complementară a privării de dreptul de a exercita o anumită activitate, ținând cont de faptul că art 159 al.1 nu o prevede?

NOTE

MODULUL 17. INDIVIDUALIZAREA PEDEPSELOR

Criteriile generale de individualizare a pedepsei. Importanța dispozițiilor părții generale a legislației penale, precum și limitele sancțiunii articolelor părții speciale la

individualizarea pedepsei. Caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite. Motivul infracțiunii. Persoana celui vinovat. Efectele circumstanțelor atenuante și agravante. Influența pedepsei asupra, corectării și reeducării vinovatului. Condițiile de viață ale familiei vinovatului.

Aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege. Condițiile stabilirii pedepsei în acest caz. Infracțiunile pentru care nu se aplică pedepse mai blânde decât cele prevăzute de lege.

Aplicarea pedepsei în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției. Condițiile stabilirii pedepsei în acest caz.

Aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată. Condițiile aplicării ei. Mărimea pedepsei pentru pregătirea de infracțiune și pentru tentativa de infracțiune.

Aplicarea pedepsei pentru recidivă de infracțiuni. Condițiile aplicării ei. Mărimea pedepsei pentru recidiva simplă, recidiva periculoasă și recidiva deosebit de periculoasă.

Aplicarea pedepsei pentru participație. Condițiile aplicării ei.

Aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni. Condițiile aplicării ei.

Aplicarea pedepsei în cazul unui cumul de sentințe. Condițiile aplicării ei.

Aplicarea pedepsei în cazul executării hotărârii unui stat străin. Condițiile de aplicare.

Modul determinării termenului pedepsei definitive. Modul determinării termenului pedepsei definitive în cazul cumulării diferitelor pedepse. Calcularea termenelor pedepsei și comutarea arestului preventiv.

Criteriile generale de individualizare a pedepsei

Individualizarea reprezintă operațiunea prin care pedeapsa, expresie a reacției antiinfracționale, este adaptată gravității abstracte și concrete a infracțiunii și a persoanei și conduitei făptuitorului, în așa fel încât pedeapsa să-și poată îndeplini, cu maximă eficiență, funcțiile și scopurile înscrise în lege.

b. Caracterizare:

- instituției individualizării pedepsei îi este consacrat capitolul VIII din C.pen., partea generală, intitulat "**Individualizarea pedepselor**" (art. 75-88),

- individualizarea pedepsei este **obligatorie** în toate cazurile, deoarece legiuitorul ne arată în textul legii limitele generale ale pedepselor, iar instanța are obligația să adapteze aceste limite la cazurile concrete cu care a fost sesizată.

c. Forme și modalități de individualizare:

- individualizarea pedepselor, operațiune complexă, se realizează în diferite faze, de diferite organe, după criteriile specifice,

- în doctrina penală se face distincția între individualizarea ce se realizează în faza de **elaborare a legii** și stabilirea pedepselor, în faza de **aplicare a pedepsei** și cea în faza de **executare** a acesteia,

- corespunzător acestor faze sunt cunoscute următoarele **trei forme de individualizare**:

* **individualizarea legală** - se realizează de către legiuitor în faza de elaborare a legii și se materializează în:

- stabilirea cadrului general al pedepselor, a naturii și a limitelor generale ale fiecărei pedepse în concordanță cu principiile stabilirii sancțiunilor penale,

- stabilirea pedepsei pentru fiecare infracțiune,

- stabilirea cadrului și a mijloacelor legale în care se vor realiza celelalte forme de individualizare, prin prevederea efectelor ce le au stările și circumstanțele de atenuare sau de

agravare asupra limitelor speciale ale pedepsei.

* **individualizarea judiciară** (judecătorească) – se realizează de către instanța de judecată și se materializează prin aplicarea pedepsei concrete infractorului pentru fapta comisă, și

* **individualizarea administrativă** – se realizează de către organele administrative în faza de executare a pedepsei.

În cadrul individualizării judicării un rol important îl au stările, situațiile sau împrejurările anterioare, concomitente sau subsecvente comiterii infracțiunii și care reliefează un grad mai ridicat sau mai scăzut de pericol social al faptei ori de periculozitate a infractorului.

Acestea sunt denumite cauze care agravează sau atenuază răspunderea penală și sunt clasificate astfel:

1. în funcție de **efectul** pe care îl produc asupra pedepsei:

- cauze de **agravare**
- cauze de **atenuare**

▪ în situația cauzelor de agravare ori de atenuare a pedepsei se face distincție între **stări și circumstanțe**,

▪ această clasificare prezintă importanță sub raportul efectelor ce le produc în cazul unui concurs de stări (stările de agravare sau de atenuare își produc efecte fiecare în parte asupra pedepsei acționând succesiv) și a unui concurs de circumstanțe (care produce o singură atenuare sau agravare oricâte circumstanțe ar fi).

2. după **întinderea** efectelor:

- cauze **generale** – au influență pentru toate infracțiunile și sunt prevăzute în partea generală a C.pen.
- cauze **speciale** – sunt determinate astfel pentru că au influență numai cu privire la o anumită infracțiune și sunt prevăzute în partea specială a C.pen.

3. după **modul de stabilire a circumstanțelor** și după **efectul** pe care îl au asupra pedepsei ce urmează a fi stabilită de instanță:

- circumstanțe **legale** – sunt expres prevăzute de lege și obligatorii pentru instanța de judecată, dacă se constată existența lor
- circumstanțe **judiciare** – nu sunt determinate prin lege, fiind lăsate la aprecierea instanței de judecată.

4. după criteriul **legăturii** cu fapta ori cu făptuitorul:

- circumstanțe **reale** – sunt legate de faptă și influențează gradul de pericol social al acesteia
- circumstanțe **personale** – sunt legate de persoana infractorului și îl caracterizează sub raportul periculozității

5. după cum împrejurările erau **cunoscute sau necunoscute** infractorului:

- circumstanțe **cunoscute**
- circumstanțe **necunoscute**

6. după **situarea lor în timp** față de momentul săvârșirii infracțiunii:

- anterioare
- concomitente
- subsecvente.

Circumstanțele atenuante:

a. Noțiune: Acestea sunt stările, situațiile, împrejurările, calitățile, întâmplările ori alte

date ale realității anterioare, concomitente sau subsecvente săvârșirii unei infracțiuni, ce au legătură cu fapta infracțională ori cu făptuitorul și care relevă un pericol social mai scăzut al faptei ori o pericolozitate mai redusă a infractorului.

b. Caracterizare:

- sunt exterioare conținutului infracțiunii,
- au un caracter întâmplător, în sensul că nu însoțesc orice faptă infracțională și nu privesc pe orice infractor,
- circumstanțele atenuante sunt **legale** (prevăzute expres și limitativ în lege) și **judiciare** (neprevăzute expres în lege, dar de care instanța poate ține cont).

Circumstanțele agravante

a. Noțiune: Acestea sunt stări, situații, împrejurări, calități, alte date ale realității, exterioare conținutului infracțiunii, anterioare, concomitente sau subsecvente săvârșirii infracțiunii ce au legătură cu fapta infracțională ori cu infractorul și care reflectă un grad de pericol social mai ridicat al faptei ori o pericolozitate mai mare a infractorului.

b. Caracterizare:

- sunt exterioare conținutului infracțiunii,
- au caracter accidental,
- circumstanțele agravante pot fi legale și judiciare.

Aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege

Ținând cont de circumstanțele excepționale ale cauzei, legate de scopul și motivele faptei, de rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, de comportarea lui în timpul și după consumarea infracțiunii, de alte circumstanțe care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, precum și de contribuirea activă a participantului unei infracțiuni săvârșite în grup la descoperirea acesteia, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă, prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie. Minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea se consideră circumstanță excepțională.

Poate fi considerată excepțională atât o circumstanță atenuantă, cât și o totalitate de asemenea circumstanțe.

În cazul condamnării persoanelor pentru comiterea infracțiunilor deosebit de grave, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă prevăzută de legea penală, dar constituind cel puțin două treimi din minimul pedepsei prevăzute de prezentul cod pentru infracțiunea săvârșită.

Persoanelor care, la data săvârșirii infracțiunii, nu au atins vârsta de 18 ani, pentru comiterea infracțiunilor grave, deosebit de grave, excepțional de grave sau a recidivei de infracțiuni, instanța de judecată le poate aplica o pedeapsă sub limita minimă prevăzută de legea penală, dar constituind cel puțin jumătate din minimul pedepsei prevăzute de prezentul cod pentru infracțiunea săvârșită.

(5) Prevederile alin.(1) nu se aplică persoanelor adulte în cazul aplicării pedepsei detențiunii pe viață, în cazul recidivei de infracțiuni sau al săvârșirii de infracțiuni prevăzute la art. 166¹ alin. (2)–(4).

Aplicarea pedepsei în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției.

Aplicarea pedepsei în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției În cazul în care persoana pusă sub învinuire încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, iar instanța de judecată acceptă acest acord, pedeapsa pentru infracțiunea imputată se reduce cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru această infracțiune.

Aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată

La aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată se ține cont de circumstanțele în virtutea cărora infracțiunea nu a fost dusă pînă la capăt.

Mărimea pedepsei pentru pregătirea de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși jumătate din maximumul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod pentru infracțiunea consumată.

Mărimea pedepsei pentru tentativă de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși treipătrimi din maximumul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod pentru infracțiunea consumată.

Pentru pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune detențiunea pe viață nu se aplică.

Aplicarea pedepsei pentru recidivă de infracțiuni .

La aplicarea pedepsei pentru recidivă, recidivă periculoasă și recidivă deosebit de periculoasă de infracțiuni se ține cont de numărul, caracterul, gravitatea și urmările infracțiunilor săvârșite anterior, de circumstanțele în virtutea cărora pedeapsa anterioară a fost insuficientă pentru corectarea vinovatului, precum și de caracterul, gravitatea și urmările infracțiunii noi.

Mărimea pedepsei pentru recidivă nu poate fi mai mică de jumătate, pentru recidivă periculoasă este de cel puțin două treimi, iar pentru recidivă deosebit de periculoasă - de cel puțin trei pătrimi din maximumul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod.

Aplicarea pedepsei pentru participare

Organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art.75.

Aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni.

Aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni

(1) Dacă o persoană este declarată vinovată de săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni prevăzute de diferite articole ale Partii speciale a prezentului cod, fără să fi fost condamnată pentru vreuna din ele, instanța de judecată, pronunțînd pedeapsa pentru fiecare infracțiune aparte, stabilește pedeapsa definitivă pentru concurs de infracțiuni prin cumul, total sau parțial, al pedepselor aplicate, dar pe un termen mai mare de 30 de ani de închisoare. În cazul în care persoana este declarată vinovată de săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni ușoare și/sau mai puțin grave, pedeapsa definitivă poate fi stabilită și prin absorbirea pedepsei mai ușoare de pedeapsa mai aspră.

(2) La pedeapsa principală aplicată în cazul unui concurs de infracțiuni poate fi adăugată oricare din pedepsele complementare prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a prezentului cod, care stabilesc răspunderea pentru infracțiunile de a căror săvârșire persoana a fost declarată vinovată. Pedeapsa complementară definitivă stabilită prin cumul, total sau

parțial, al pedepselor complementare aplicate nu poate depăși termenul sau mărimea maximă prevăzută de Partea generală a prezentului cod pentru această categorie de pedepse.

3) Dacă pentru infracțiunile care intră în concurs sînt stabilite pedepse principale de diferite categorii, a căror cumulare nu este prevăzută de art.87, și instanța de judecată nu va găsi temeiuri pentru absorbirea unei pedepse de către alta, ele se execută de sine stătător.

(4) Conform prevederilor alin.(1)-(3) se stabilește pedeapsa și în cazul în care, după pronunțarea sentinței, se constată că persoana condamnată este vinovată și de comiterea unei alte infracțiuni săvîrșite înainte de pronunțarea sentinței în prima cauză. În acest caz, în termenul pedepsei se include durata pedepsei executate, complet sau parțial, în baza primei sentințe.

(5) În cazul unui concurs de infracțiuni, cînd s-a stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoare ori alte categorii de pedepse, se aplică ca pedeapsă definitivă detențiune pe viață

Plan de seminar

1. Numiți criteriile generale de individualizare a pedepsei.
2. Care sunt efectele circumstanțelor atenuante și agravante?
3. Care sunt condițiile aplicării pedepsei mai blînde?
4. Care sunt condițiile stabilirii pedepsei conform art.80 CP?
5. Care sunt condițiile stabilirii pedepsei conform art.81 – 83 CP?
6. Care sunt metodele stabilirii pedepsei definitive în cazul unui concurs de infracțiuni?
7. Care sunt metodele stabilirii pedepsei definitive în cazul unui cumul de sentințe?
8. Cum se calculează termenele pedepsei penale?
9. Aplicarea pedepsei pentru recidiva de infracțiuni.
10. Aplicarea pedepsei pentru participație.
11. Aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni.
12. Aplicarea pedepsei în cazul unui cumul de sentințe.
13. Aplicarea pedepsei în cazul executării hotărîrii unui stat străin.
14. Modul determinării termenului pedepsei definitive.

Spețe

1. Stolarencu în 1961 a cumpărat un pistol, pe care îl păstra, neavînd permis. În 1992 Stolarencu a venit de bună voie la sectorul de poliție și a predat pistolul.
Poate fi tras Stolarencu la răspundere penală?
2. Panici a fost condamnat pentru jaf la închisoare pe un termen de 4 ani. După executarea a 3 ani de privațiune de libertate, Panici a inițiat o bătaie cu deținutul Marcu, căruia i-a provocat leziuni corporale grave, în urma cărora Marcu a decedat. Instanța judecătorească i-a stabilit lui Panici conform art. 151 C. P. al R. M. pedeapsă de 10 ani închisoare. Pedeapsa definitivă fiind stabilită de 10 ani., aceasta absorbind termenul neexecutat de către Panici conform sentinței precedente.
Just a procedat instanța judecătorească?
3. Baturina a fost recunoscută vinovată de aceea, că ea, lucrînd șefă a magazinului, sustrăgea sistematic averea statului, ascunzînd delapidările prin falsificarea documentelor. Baturina a fost condamnată conform art. 2 a art. 191 C. P. al R. M la amendă de 500 u.c. și conform art.332 C. P. al R. M. 200 u.c.. În baza art. 84 C. P. al R. M. pedeapsa definitivă a fost stabilită sub formă de 500 u.c.. Aplicînd art. 79 C. P. al R. M., judecătoria s-a referit în sentință la prima condamnare a d-nei Baturina, starea

șubredă a sănătății, caracteristica pozitivă de la locul de muncă, prezența copiilor mici la întreținere.

Pot fi recunoscute aceste circumstanțe drept excepționale și pot servi ele ca bază în aplicarea art. 79 C. P. al P.M.?

NOTE

MODULUL 18. LIBERAREA DE PEDEAPSĂ PENALĂ

Noțiunea și categoriile liberării de pedeapsă penală. Condițiile generale ale liberării de pedeapsă penală.

Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Natura juridică a condamnării condiționate. Condițiile aplicării condamnării condiționate. Importanța termenului de probă. Cazurile pentru care condamnarea condiționată nu se aplică. Obligațiile persoanei condamnate condiționat.

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen. Natura juridică a acestei modalități de liberare. Temeiurile și condițiile aplicării liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen. Consecințele juridice ale nerespectării de către condamnați a condițiilor de liberare.

Înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă. Esența acestei liberări. Condițiile aplicării ei.

Liberarea de pedeapsă a minorilor. Noțiunea și condițiile aplicării ei. Internarea minorilor într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare, precum și aplicarea altor măsuri de constrângere cu caracter educativ.

Liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației. Noțiunea și condițiile aplicării liberării în cauză.

Liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave. Natura juridică a acestei liberări. Condițiile liberării persoanelor bolnave de o boală psihică, de o altă boală gravă și a militarilor bolnavi.

Amânarea executării pedepsei pentru femei gravide și femei care au copii în vârstă de pînă la 8 ani. Noțiunea și condițiile aplicării liberării în cauză. Consecințele expirării termenului de amânare a executării pedepsei.

Prescripția executării sentinței de condamnare. Termenele de prescripție a executării pedepsei. Întreruperea curgerii prescripției.

Noțiunea și categoriile liberării de pedeapsă penală

Pedeapsa aplicată de instanța de judecată conform principiilor generale de individualizare

urmează a fi executată de regulă potrivit naturii sale: detențiunea pe viață și închisoarea în unități închise de profil penitenciar, iar amenda prin plata de către condamnat a unei sume de bani, în contul statului.

Când instanța apreciază că scopul și funcțiile pedepsei pot fi atinse în acest mod, procesul de individualizare se rezumă la determinarea felului și cuantumului pedepsei.

În sistemul tuturor legiuirilor penale moderne, individualizarea judiciară a pedepselor a fost completată însă și cu posibilitatea realizării unei individualizări a executării pedepselor, prin intermediul unor instituții care să permită instanțelor de judecată să aplice modalități de executare diferit, adaptabile gradului de pericol social real al faptei și pericolozității concrete a făptuitorului.

Legislația penală a R.M. prevede posibilitatea eliberării de executarea reală a pedepsei penale sau de executarea unei părți a ei.

Prin liberare de pedeapsă penală se înțelege liberarea persoanei, care a săvârșit o infracțiune, de la executarea reală, parțială sau totală a pedepsei penale, pronunțată prin sentința judecătii. (alin. 1, art. 89).

Din definiția dată reiese că liberarea de pedeapsă penală poate avea loc numai după pronunțarea sentinței de judecată și intrării ei în vigoare, spre deosebire de liberarea de răspundere penală.

Conform alin. 2 art. 89 C.P. liberarea de pedeapsă penală are următoarele modalități:

1. condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei;
2. liberarea condiționată înainte de termen de pedeapsă;
3. înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă prin altă pedeapsă mai blândă;
4. liberarea de pedeapsă penală a minorilor;
5. liberarea de pedeapsă penală datorită schimbării situației;
6. liberare de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave;
7. liberarea de la executarea pedepsei penale a femeilor gravide și femeilor ce au copii în vârstă de până la 8 ani.

De asemenea persoana poate fi liberată de pedeapsă penală datorită actelor de amnistie sau grațiere.

Numai instanța de judecată are dreptul să libereze de pedeapsă penală persoana vinovată (exceptând actele de amnistie și grațiere).

Liberarea de pedeapsă penală poate di condițională și necondițională.

Liberarea condiționată nu presupune anumite cerințe la conduita ulterioară a persoanei.

Însă liberarea necondiționată solicită anumite cerințe persoanei după liberarea ei de pedeapsă penală, privitor la conduita ei în termenul de încercare. Dacă aceste cerințe nu sunt respectate de ea, instituția de drept penal în cauză își pierde importanța juridică și persoana vinovată este silită să continue executarea pedepsei penale stabilite de judecată.

Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei

Suspendarea condiționată a executării pedepsei este o măsură de individualizare a executării care se hotărăște o dată cu condamnarea și constă în suspendarea pe termen în și sub anumite condiții a executării pedepsei.

Cerința fundamentală de incidență a acestui mod de individualizare a executării pedepsei este aceea că făptuitorul, care îndeplinește și celelalte condiții prevăzute de lege, să prezinte garanția că se poate îndrepta și fără executarea pedepsei ce i s-a aplicat, iar prin specificul și esența sa constă într-o suspendare a execuției sub condiția că cel condamnat să nu mai

săvârșească noi infracțiuni într-un anumit interval de timp, denumit termen de încercare (de probă), cu beneficiul final al reabilitării de drept.

Dacă la stabilirea pedepsei sub formă de închisoare pe un anumit termen sau deținere într-o unitate militară disciplinară instanța judecătorească, ținând cont de circumstanțele cauzei și de persoana celui vinovat va ajunge la concluzia că nu este rațional ca cel vinovat să execute pedeapsa stabilită, ea poate dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate vinovatului, indicând numai de cât în sentință motivele condamnării condiționate. (alin. 1, art. 90 C.P. RM).

Acordarea suspendării condiționate depinde de întrunirea cumulativă a mai multor condiții, expres și limitativ prevăzute de lege care privesc, parte, pedeapsa aplicată, și parte, situația și persoana infractorului.

Condiția cu privire la pedeapsa aplicată:

– suspendarea condiționată a executării pedepsei este limitată ca incidență ea neputând fi dispusă în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave, excepțional de grave, precum și în cazul recidivei.

Condiții cu privire la persoana infractorului:

a) instanța de judecată apreciază că scopul pedepsei poate fi atins chiar fără executarea acesteia. Condiția respectivă fiind îndeplinită atunci când instanța de judecată examinând cauze în ansamblul împrejurărilor sale, vizând atât fapta penală reținută, cât și elementele care definesc conduita generală și personalitatea infractorului, ajunge la concluzia că scopul pedepsei poate fi atins și fără executarea acesteia.

b) în cazul condamnării pentru o infracțiune prin care s-a produs o pagubă, instanța judecătorească poate dispune suspendarea condiționată a pedepsei numai dacă până la pronunțarea hotărârii paguba a fost integral reparată.

Un rol hotărâtor în acordarea suspendării condiționate a executării pedepsei, care nu este un drept al inculpatului, ci numai o vocație a acestuia, revine verificării judiciare a îndeplinirii tuturor condițiilor prevăzute de lege, modul respectiv de individualizare rămânând a fi atribuit instanței, și numai ca rezultat al aprecierii acesteia, care desigur nu poate fi nici ea discreționară.

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen

Legislația penală în vigoare prevede posibilitatea eliberării condiționate înainte de termen de pedeapsă cu anumite condiții.

Această modalitate de eliberare de pedeapsă penală este în esență un act de stimulare a celor condamnați care au pășit pe calea corectării și reeducării (au dovedit că s-au corectat) și merită să fie eliberați.

Este de asemenea o metodă de încurajare și a celorlalte persoane condamnate, care își execută pedeapsa în aceeași instituție de executare a pedepsei penale.

În acest context, în art. 91(alin. 1) CP este specificat că persoanelor, care își execută pedeapsa sub formă de închisoare, sau trimitere într-o unitate militară disciplinară și care au reparat integral paguba cauzată prin infracțiunea pentru care este condamnat, li se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă instanța judecătorească va constata o corectare posibilă a condamnatului fără executarea deplină a pedepsei. Totodată persoana poate fi liberată în întregime sau parțial și de pedeapsa complementară.

Aplicând liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, instanța de judecătorească îl poate obliga pe condamnat să îndeplinească întocmai anumite obligații, în termenul de pedeapsă rămas neexecutat, și anume să nu-și schimbe fără consimțământul organului

competent domiciliul, să nu frecventeze anumite localuri, să urmeze un tratament, în caz de abuz de băuturi spirtoase, de narcomanie sau o boală venerică și să îndeplinească alte obligații care pot contribui la corectarea condamnatului.

Această instituție de drept penal se aplică condamnaților de instanța judecătorească a locului de executare a pedepsei pe baza propunerii comune a organului care pune în executare pedeapsa.

Controlul asupra comportării celor liberați condiționat de pedeapsă înainte de termen îl exercită organele competente, iar în privința militarilor îl exercită comandamentul militar respectiv.

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen poate fi aplicată numai după ce condamnatul a executat efectiv:

- cel puțin jumătate (1/3 în cazul minorilor) din termenul de pedeapsă, stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni neînsemnate sau mai puțin gravă.
- cel puțin două treimi (0,5 în cazul minorilor) din termenul de pedeapsă, stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni grave.
- cel puțin trei pătrimi (2/3 în cazul minorilor) din termenul de pedeapsă, stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni deosebit de gravă sau excepțional de gravă.

Înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă

În privința persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, instanța de judecată, ținând cont de comportarea lor în timpul executării pedepsei, poate pronunța o încheiere cu privire la înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă. Totodată, persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, de la pedeapsa complementară.

(2) Înlocuirea părții neexecutate a pedepsei cu o pedeapsă mai blândă poate fi aplicată numai după ce condamnatul a executat efectiv cel puțin o treime din termenul de pedeapsă.

(3) La înlocuirea părții neexecutate a pedepsei cu o pedeapsă mai blândă, instanța de judecată poate alege orice pedeapsă mai blândă, din cele specificate la art.62, în limitele prevăzute pentru fiecare categorie de pedepse.

Liberarea de pedeapsă a minorilor

Luând în considerație particularitățile vârstei proprii categoriei date de infractori, lipsa degradării înrăite, precum și faptul că la dânșii nu s-au stabilit încă definitiv concepțiile antisociale și că ei pot fi corecți mai repede și mai cu succes decât vârstnicii, legislația prevede termene mai reduse de pedeapsă penală, posibilitatea liberării lor condiționate.

În cazul infractorilor minori condamnați la pedeapsa închisorii cu executare în regim penitenciar, este posibilă eliberarea condiționată, dacă aceștia îndeplinesc condițiile generale prevăzute pentru incidența acestui mod de individualizare a executării pedepsei, la care se adaugă și alte dispoziții cu caracter special cum sunt cele înscrise în art. 91 CP, privind fracțiunea se pedeapsă ce trebuie executată în mod obligatoriu.

Astfel, în conformitate cu art. 93 CP minorii, condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni neînsemnate sau mai puțin gravă, pot fi liberați de pedeapsă de instanța judecătorească, dacă se va constata că țelurile pedepsei pot fi atinse prin internarea lor într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare, precum și prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ, prevăzute în art. 104 CP.

Internarea minorilor într-o instituție specială de învățământ și reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare o stabilește instanța judecătorească pe un termen de până la atingerea majoratului.

Prelungirea duratei termenului de aflare a minorului în aceste instituții după atingerea vârstei de optsprezece ani este permisă numai până la terminarea unei școli de meserii sau generale.

Plan de seminar

1. Care sunt condițiile generale a liberării de pedeapsă.
2. Natura juridică a condamnării condiționate.
3. Care este termenul de probă la condamnarea condiționată?
4. Care sunt obligațiile persoanei condamnate condiționat?
5. Condițiile aplicării liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen.
6. Consecințele juridice ale nerespectării de către condamnați a condițiilor de liberare.
7. Care sunt condițiile speciale ale fiecărei modalități a liberării de pedeapsă?
8. Ce înțelegem prin întreruperea curgerii prescripției?

Spețe

1. Holban a fost condamnat de către instanța de judecată conform art. 196 al.1 C. P. al R. M, cu amendă în mărime de 200 u.c. Holban pedeapsa n-a executat-o, a dispărut și a fost găsit de organele respective abia peste cinci ani.
Poate fi supus Holban executării sentinței?
2. Matei a fost condamnat conform al.1 a art. 186 C. P. al R. M. la închisoare pe un termen de 3 ani condiționat pe un termen de încercare de patru ani. Totodată judecătoria a obligat colectivul de muncă, în care lucra Matei, să se ocupe de reeducarea și corectarea lui Matei, dat fiind că ultimul mai înainte nu fusese judecat, muncea bine și însuși colectivul înaintase un demers, în care ruga, ca Matei să fie pedepsit condiționat.
Just a fost aplicată față de Matei norma, prevăzută de art. 90 C. P. al R. M.? De ce depinde durata termenului de încercare?
3. Un militar din rândurile Armatei Naționale a Republicii Moldova a săvârșit un act de huliganism, pentru care el trebuia să fie tras la răspundere penală conform art. 287 C. P. al R. M. Instanța de judecată însă i-a amânat sentința de condamnare pentru a fi încorporat într-o unitate militară a Armatei Naționale pentru apărarea ordinii constituționale în Transnistria. În timpul operațiilor militare din Transnistria el s-a dovedit a fi un apărător dârz al Patriei noastre.
Poate fi acest militar liberat de executarea pedepsei penale? în ce bază? La cererea cui?

NOTE

MODULUL 19. MĂSURILE DE SIGURANȚĂ

Măsurile de siguranță. Noțiunea, scopul și tipurile măsurilor de siguranță.

Măsurile de constrângere cu caracter medical. Internarea într-o instituție psihiatrică. Stabilirea, schimbarea, prelungirea și încetarea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical alienaților. Deducerea duratei de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicii și narcomanilor sub punerea lor sub curatelă.

Măsurile de constrângere cu caracter educativ. Importanța lor în lupta cu criminalitatea minorilor. Temeiurile și ordinea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Modalitățile unor atare măsuri în legea penală.

Expulzarea. Noțiunea expulzării. Persoanele care pot fi expulzate din teritoriul țării. Condițiile aplicării expulzării.

Confiscarea specială. Noțiunea confiscării speciale. Lucrurile supuse confiscării.

Măsurile de siguranță

Noțiune: Acestea sunt sancțiuni de drept penal, preventive, prevăzute de lege, care se iau de către instanța de judecată (uneori cu caracter provizoriu și de către procuror) împotriva persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, pentru a înlătura o stare de pericol generatoare de noi fapte prevăzute de legea penală.

* Acestea sunt **sancțiuni de drept penal** menite să lărgescă gama de sancțiuni necesare prevenirii fenomenului infracțional.

* Combaterea acestor stări de pericol nu se poate realiza prin pedepse căci astfel de stări își au izvorul în realități ce nu reprezintă încălcări ale legii penale, ci prin măsuri specifice preventive – măsuri de siguranță.

b. Caracterizare:

- sunt sancțiuni de drept penal,
- se iau împotriva persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală,
- luarea măsurilor de siguranță este determinată de necesitatea prevenirii repetării de fapte periculoase în viitor,
- nu sunt consecințe ale răspunderii penale,
- nu depind de gravitatea faptei săvârșite, ele putând fi luate chiar dacă făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă,
- ele sunt menite să combată starea de pericol creată prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală și să prevină săvârșirea de noi infracțiuni,
- se iau pe durată nedeterminată, de regulă atâta timp cât durează starea de pericol

ce a impus luarea lor și indiferent dacă făptuitorului i se aplică ori nu o pedeapsă,

- sunt preventive, coercitive, imprescriptibile și revocabile.

c. Condiții generale în care se pot lua măsurile de siguranță:

- făptuitorul să fi săvârșit o faptă prevăzută de legea penală (în *formă consumată* sau *tentativă pedepsibilă*); condiția subzistă și atunci când fapta comisă a beneficiat de o cauză care înlătură caracterul penal al faptei sau de o cauză care înlătură răspunderea penală,
 - prin săvârșirea faptei să se fi dat în vileag o *stare de pericol a făptuitorului* care poate constitui în viitor sursa săvârșirii unor noi fapte prevăzute de legea penală,
 - *combaterea stării de pericol* să nu fie posibilă doar prin aplicarea de pedepse, ci prin luarea de măsuri de siguranță.

Măsurile de constrângere cu caracter medical

Noțiune: Este o măsură de siguranță care constă în internarea făptuitorului, care este bolnav mintal sau toxicoman și care se află într-o stare care prezintă pericol pentru societate, într-o instituție medicală de specialitate până la însănătoșire.

b. Caracterizare:

- este o sancțiune de drept penal,
- are un caracter privativ de libertate,
- se dispune pe o perioadă nedeterminată,
- de regulă este *facultativă*.

c. Condiții:

- se poate lua *numai împotriva făptuitorului*; dacă persoana, deși bolnavă mintal sau toxicomană nu a comis o faptă prevăzută de legea penală se va lua față de aceasta o *măsură de ocrotire pe cale administrativă*,
- făptuitorul *să fie bolnav mintal ori toxicoman* și se află într-o stare care prezintă pericol pentru societate, lucru stabilit printr-o expertiză medicală,
- internarea medicală se va lua *dacă instanța de judecată apreciază* că starea de pericol a făptuitorului bolnav mintal ori toxicoman poate fi înlăturată prin această măsură de siguranță,
- competența de a confirma măsura aparține instanței în a cărei rază teritorială s-a efectuat urmărirea penală.

d. Conținutul măsurii:

- aceasta constă în internarea forțată a făptuitorului bolnav mintal sau toxicoman și care se află într-o stare care prezintă pericol social într-o instituție de specialitate unde este supus unui tratament medical obligatoriu până la însănătoșire,
 - măsura implică și restrângerea libertății făptuitorului. Ea poate fi luată cu caracter provizoriu și în timpul urmăririi penale de către procuror ori în timpul judecății de instanța de judecată.

Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicii și narcomanilor sau punerea lor sub curatelă

- 1) În caz de săvârșire a infracțiunii de către un alcoolic sau un narcoman, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu ori la cererea colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate să aplice acestei persoane tratamentul medical forțat.
- 2) Persoanele menționate la alin.(1), condamnate la pedepse neprivative de libertate, vor fi
- 3) supuse unui tratament forțat în instituțiile medicale cu regim special.
- 4) Dacă persoanele menționate la alin.(1) au fost condamnate la pedeapsa cu închisoare, în timpul executării pedepsei ele vor fi supuse unui tratament medical forțat, iar după eliberare din locurile de deținere, dacă este necesară continuarea unui astfel de tratament, ele vor fi tratate în instituții medicale cu regim special.
- 5) Încetarea tratamentului medical forțat este dispusă de către instanța de judecată, la
- 6) propunerea instituției medicale în care se tratează persoana respectivă.
- 7) Dacă infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care abuzează de alcool și prin aceasta își pune familia într-o situație materială grea, instanța de judecată, concomitent cu aplicarea pedepsei neprivative de libertate pentru infracțiunea săvârșită, este în drept, la cererea colectivului de muncă sau a rudelor apropiate ale persoanei în cauză, să o pună sub curatelă

Măsurile de constrângere cu caracter educativ.

Noțiune: Acestea sunt sancțiuni de drept penal speciale pentru minori, care sunt menite să asigure educarea și reeducarea acestora prin instruire școlară și profesională, prin cultivarea în conștiința acestora a respectului față de valorile sociale.

b. Caracterizare:

- sunt *consecințe ale răspunderii penale*,
- se iau *numai dacă minorul a săvârșit o infracțiune*,
- *scopul lor* este de a educa și reeduca pe minorul care a comis o infracțiune,
- au caracter preponderent educativ și nu lasă să subziste nici o consecință penală, ele neconstituind antecedente penale față de persoana împotriva căreia s-au luat,
- luarea unei măsuri educative sau aplicarea unei pedepse este lăsată la aprecierea instanței de judecată,
- se împart în două categorii:
 - * neprivative de libertate (mustarea, libertatea supravegheată) și
 - * privative de libertate (internarea într-un centru de reeducare și internarea într-un institut medical-educativ).

Articolul 104. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ

Persoanelor liberate de răspundere penală în conformitate cu art. 54 le pot fi aplicate următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ:

- a) avertismentul;

- b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat;
- c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri se ia în considerare starea materială a minorului;
- d) obligarea minorului de a urma un curs de tratament medical de reabilitare psihologică
- e) internarea minorului, de către instanța de judecată, într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare.

(2) Enumerarea de la alin. (1) are un caracter exhaustiv.

(3) Minorului îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere cu caracter educativ.

(4) În cazul eschivării sistematice de la măsurile de constrângere cu caracter educativ de către minor, instanța de judecată, la propunerea organelor de stat specializate, anulează măsurile aplicate și decide trimiterea cauzei penale procurorului sau stabilește pedeapsa conform legii în baza căreia persoana a fost condamnată, după caz.

Plan de seminar

1. Dați noțiunea măsurilor de siguranță și a modalităților.
2. Noțiunea măsurilor de constrângere cu caracter medical.
3. Noțiunea măsurilor de constrângere cu caracter educativ.
4. Noțiunea expulzării.
5. Noțiunea confiscării speciale.

Spețe

1. La data săvârșirii infracțiunii de furt art.186 CP, făptuitorul avea 16 ani. Instanța de judecată a dispus liberarea de răspundere penală a minorului conform art.54 al.2.
Ce măsuri de siguranță pot fi luate în privința minorului?
2. Verdeș și Manea, având fiecare 15 ani, au fost supuse urmăririi penale pentru săvârșirea infracțiunii de furt în proporții considerabile. Expertiza medico-legală a stabilit că minorele suferă de debilitate mintală, și că au comis faptele fără discernământ. Astfel instanța de judecată nu va supune minorele răspunderii penale ci va aplica în legătură cu ele o măsură de siguranță.
Ce măsură de siguranță va aplica instanța de judecată față de minorele în cauză?
3. Ionescu, a fost supus judecării pentru săvârșirea infracțiunii de omor art.145al.1CP. Pe parcursul judecării, datorită stresului și unor precedente familiare, Ionescu a intrat într-o criză de schizofrenie, ceea ce făcea imposibilă continuarea judecării.
Ce va putea dispune instanța de judecată în acest caz?
4. Bantea a fost supus răspunderii penale pentru infracțiunea de vătămare intenționată a integrității corporale sau a sănătății și condamnat la 6 ani închisoare. Datorită circumstanței că inculpatul a săvârșit infracțiunea în stare de ebrietate, și fiind caracterizat ca consumator frecvent de băuturi alcoolice, instanța a dispus tratamentul medical forțat.
Corect a procedat instanța de judecată? Care este temeiul juridic al sentinței respective?
5. Secrieru, având vârsta de 16 a săvârșit un furt, pentru care instanța de judecată l-a liberat de răspundere penală, aplicându-i ca măsură de siguranță avertismentul și încredințarea minorului sub supraveghere părinților.
Corect a procedat instanța de judecată față de Secrieru?
6. Luați cunoștință de articolele 105 și 106 CP, și analizați-le!

NOTE

MODULUL 20. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ SAU CONSECINȚELE CONDAMNĂRII

Noțiunea cauzelor care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării.
Modalitățile lor. Deosebirea acestor cauze de cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

Amnistia. Noțiunea. Efectele amnistiei asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate. Organul care acordă actul de amnistie.

Grațierea. Noțiunea. Efectele grațierii asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate, precum și asupra pedepselor complementare. Organul care acordă actul grațierii.

Împăcarea. Noțiunea și condițiile acordării actului de împăcare.

Stingerea antecedentelor penale. Noțiunea stingerii. Noțiunea de antecedente penale. Condițiile stingerii antecedentelor penale.

Reabilitarea judecătorească. Noțiunea. Condițiile pentru primirea cererii de reabilitare judecătorească. Anularea reabilitării.

Amnistia

Este actul de clementa acordat prin lege de Parlament, prin care, din consideren-te de politica penala, este inlaturata raspunderea penala, executarea pedepsei si celelalte consecinte ale condamnarii, pentru infractiuni conise pana la data aparitiei legii de amnistie.
Clasificare:

I. Dupa aria de cuprindere, de intindere:

- 1) Amnistie generala -; Cand priveste orice infractiune indiferent de gravitate.
- 2) Amnistie speciala -; Cand priveste anumite infractiuni, particularizate prin cuantumul pedepsei, natura lor, ori calitatea infractorilor

II. Dupa conditiile in care amnistia devine incidenta:

- 1) Amnistia neconditionata (pura sau simpla) -; Cand incidenta ei nu este subordonata indeplinirii vreunei conditii speciale.
- 2) Amnistia conditionata -; Incidenta acesteia este subordonata indeplinirii anumitor conditii.

III. Dupa momentul in care intervine:â

- 1) Amnistia antecondamnatorie -; Cand intervine dupa savarsirea infractiunii, dar inainte de condamnarea definitiva pentru aceasta.
- 2) Amnistia postcondamnatorie -; Cand intervine dupa ce hotararea de condamnare a ramas definitiva.

Efectele amnistiei

I. Efectele amnistiei antecondamnatorii

Amnistia are ca efect inlaturarea raspunderii penale pentru fapta savarsita. Astfel, daca nu a fost declansat procesul penal, acesta nu va mai fi pornit, iar daca procesul a inceput deja, acesta va inceta in momentul aplicarii actului de amnistie. Exista o exceptie in acest caz, atunci cand procesul va continua la cererea inculpa-tului pentru ca acesta sa-si poata dovedi nevinovatia. Daca la finalizarea procesului inculpatul este gasit nevinovat, instanta va pronunta o solutie de achitare. In cazul in care se constata vinovatia inculpatului el nu va fi condamnat, facandu-se aplica-rea prevederilor actului de amnistie.

II. Efectele amnistiei postcondamnatorii Amnistia are ca efect incetarea executarii pedepsei, precum si inlaturarea tuturor consecintelor care decurg din condamnare. Aceasta inseamna ca respectiva con-damnare nu se ia in considerare la stabilirea starii de recidiva si ca nu va constitui un impediment la acordarea liberarii conditionate. De asemenea, daca pedeapsa a fost pusa in executare, executarea va inceta, iar daca nu a fost pusa in executare, aceasta nu va mai incepe.

Grațierea

Este un act de clementa adoptat de catre Parlament, pe cale de lege sau de catre seful statului, prin decret care are ca efect inlaturarea executarii unei pedepse, redu-cerea unei pedepse sau inlocuirea acesteia cu o specie de pedeapsa mai usoara.

Clasificare:

I. In functie de intinderea efectelor:

- 1) Gratiere totala -; Cand se inlatura in intregime executarea pedepsei.
- 2) Gratiere partiala -; Cand produce efecte doar asupra unei parti din pedeapsa.

II. Dupa numarul subiectilor vizati:

- 1) Gratiere individuala -; Acordata de presedinte prin decret prezidential. Inter-vine, intotdeauna, dupa ramanerea definitiva a hotararii de condamnare.
- 2) Gratiere colectiva -; Acordata de Parlament, prin lege. Poate interveni si an-terior ramanerii definitive a hotararii, dar aplicarea ei se va face doar dupa ce hota-rarea a ramas definitiva.

III. Dupa modul in care se produc efectele gratierii:

- 1) Gratiere neconditionata -; Cand efectele sale se produc definitiv si irevoca-bil de la data aplicarii actului de gratiere.
- 2) Gratiere conditionata -; Cand efectele definitive se produc doar la expirarea unui termen de incercare stabilit prin actul de gratiere. Desi Codul penal nu o mentioneaza in mod expres in art. 120, gratierea conditionata se regaseste in numeroase legi de gratiere. Efectele definitive ale acesteia, respectiv considerarea ca executata a pedepsei ori a unei parti din pedeapsa, se produc la expirarea termenului de incercare. Acest termen este stabilit prin fiecare lege, dar, de regula, el este de 3 ani.

La fel ca amnistia, gratierea opereaza retroactiv cu privire la fapte savarsite anterior adoptarii actului de gratiere. In schimb, spre deosebire de amnistie, chiar daca intervine anterior condamnarii, gratierea va produce efecte doar dupa ramanerea definitiva a hotararii de condamnare. In caz de gratiere intervenita inainte de condamnare este obligatorie continuarea procesului penal pana la finalizarea acestuia si abia apoi se va face aplicarea actului de gratiere.

Efectele gratierii

Indiferent de forma gratierii se vor produce aceleasi efecte. Acestea pot fi: Considerarea ca executata a pedepsei in intregul sau, considerarea ca executata a unei parti din pedeapsa sau comutarea pedepsei intr-o specie mai usoara (comutarea detentiunii pe viata in pedeapsa cu inchisoarea, sau comutarea acesteia din urma in pedeapsa cu amenda).

Daca este vorba de o gratiere neconditionata, aceste efecte se produc de la momentul aplicarii gratierii. Daca intervine o gratiere conditionata, efectele se produc la momentul expirarii termenului de incercare.

Caracteristic gratierii conditionate este si faptul ca in cazul acesteia poate interveni revocarea ei. Aceasta intervine atunci cand condamnatul savarseste o noua infractiune (uneori, legiuitorul prevede ca orice infractiune poate atrage revocarea, alteori limiteaza acest efect doar la infractiunile intentionate) in termenul de incercare. In caz de revocare a gratierii conditionate se aplica cumulul aritmetic, pedeapsa gratiata adaugandu-se la pedeapsa aplicata pentru infractiunea care a atras revocarea gratierii.

Gratierea poate interveni si cu privire la o pedeapsa a carei executare a fost sus-pendata. Intr-un asemenea caz, partea de pedeapsa care a fost gratiata se va scadea din termenul de incercare al suspendarii. Daca gratierea e totala, din termenul de incercare al suspendarii va ramane doar acel termen fix de 2 ani, care va continua sa curga, functionand ca un termen de reabilitare special. Termenul de incercare al gratierii incepe sa curga de la data aplicarii actului de gratiere.

Daca in termenul de incercare condamnatul nu savarseste o alta infractiune, pedeapsa se va considera executata de la data aplicarii actului de gratiere. In cazul in care infractorul comite o noua infractiune, exista mai multe posibilitati pentru revocarea gratierii dispusa pentru o pedeapsa a carei executare a fost suspendata, in functie de momentul in care este comisa aceasta infractiune (in termenul de incercare al gratierii, in termenul de incercare al suspendarii sau in ambele termene). Vom avea in acest caz doua termene de incercare: termenul de incercare al suspendarii si termenul de incercare al gratierii. Comiterea unei noi infractiuni poate atrage atat revocarea suspendarii, cat si revocarea gratierii.

Împăcarea

Este un act bilateral prin care inculpatul si partea vatamata consimt sa puna capat procesului, inlaturand raspunderea penala si stingand actiunea civila.

Spre deosebire de retragerea plangerii prealabile, care opereaza in rem, impaca-rea partilor produce efecte in personam, operand doar intre partile care s-au impa-cat. In concluzie, nu opereaza solidaritatea activa sau pasiva.

Pentru a produce efecte, impacarea partilor trebuie sa indeplineasca conditiile:

1) Sa fie vorba de o infractiune pentru care legea prevede impacarea partilor. De regula, aceste infractiuni sunt cele care necesita plangerea prealabila a partii vatamate, fiind infractiuni ce prevad un pericol social redus. Totusi, nu este vorba despre toate infractiunile ce necesita plangerea prealabila a partii vatamate, ci doar de acele infractiuni in care legiuitorul a instituit in mod expres posibilitatea impacarii partilor. Aceasta opereaza si in cazul unor infractiuni a caror urmarire se dis-pune din oficiu (art. 180 (11) si (21), cod penal).

2) Impacarea partilor trebuie sa intervina pana la ramanerea definitiva a hotararii judecatoresti.

3) Impacarea sa se faca de catre persoanele abilitate in acest sens. De regula, impacarea intervine intre inculpat si partea vatamata. Totusi, in cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercitiu, impacarea se face de catre reprezentantii lor legali, iar in cazul persoanelor cu capacitate de exercitiu restransa, impacarea se face personal cu incuviintarea ocrotitorului legal.

4) Impacarea trebuie sa fie totala si neconditionata.

5) Impacarea trebuie sa fie, intotdeauna, explicita.

Daca partile s-au impacat, tinand cont ca este vorba de un act bilateral, partea vatamata nu mai poate cere continuarea procesului.

Plan de seminar

1. Deosebirea acestor cauze de cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.
2. Efectele amnistiei asupra măsurilor de siguranță.
3. Efectele grațierii asupra drepturilor persoanei vătămate.
4. Noțiunea și condițiile acordării actului de împăcare.
5. Prin ce se deosebește stingerea antecedentelor penale de reabilitarea judecătorească.

Spete

1. Iliescu, a fost condamnat la 3 ani închisoare pentru infracțiunea de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, iar datorită actului de amnistie, a fost liberat de executarea pedepsei.
Corect a procedat instanța de judecată? Până la ce moment poate fi liberat inculpatul de răspundere penală prin amnistie?
2. Petrescu, fiind condamnat pentru infracțiunea de furt art.186 al.1 CP, la 2 ani închisoare, și fiind supus obligatoriu la tratament medical forțat pentru tratarea dependenței de băutură alcoolică, a fost liberat de executarea pedepsei datorită actului de amnistie.
Ce efect are actul de amnistie față de măsurile de siguranță? Ce urmează să decidă

instanța față de Secrieru, în privința măsurii de siguranță?

3. Dinescu și Vornescu au comis o infracțiune de furt art.186 al.1 CP, pentru care au fost supuși răspunderii penale. Datorită faptului că victima furtului era cunoștință cu părinții lui Dinescu și la insistența acestora, s-a împăcat cu Dinescu, acesta fiind liberat de răspundere penală.

Corect a procedat instanța? Ce reprezintă împăcarea și care este efectul acesteia?

4. După ce Vasilescu, a fost liberat de răspundere penală datorită actului de amnistie, la o săptămână a comis o infracțiune de furt art.186 CP.

Este infracțiunea nou comisă o recidivă? Ce sunt antecedentele penale?

5. Florea a fost condamnat pentru tâlhărie la 7 ani închisoare. După 5 ani de la executarea pedepsei, a comis o infracțiune de furt, art.186 CP.

Au fost stinse antecedentele penale ale lui Florea, la momentul săvârșirii infracțiunii de furt?

NOTE

MODULUL 20 . CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR

Noțiunea și modalitățile calificării infracțiunilor. Noțiunea de calificare a infracțiunii. Modalitățile de calificare.

Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni.Calificarea infracțiunii în caz de tentativă.Calificarea infracțiunii în caz de pregătire.

Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței normelor penale. Noțiunea concurenței normelor juridice penale. Regulile de calificare ale fiecărei modalități a concurenței normelor juridico-penale

Noțiunea și modalitățile calificării infracțiunilor

Veriga centrală în aplicarea normelor juridice este instituția calificării infracțiunii. Această noțiune este pe larg utilizată în activitatea organelor de drept, dar puțin studiată și comentată de literatura de specialitate.

Calificarea infracțiunii ne răspunde la întrebarea s-a săvârșit sau nu infracțiunea. Reieșind din aceasta, devine evidentă importanța pe care o are această noțiune în știința dreptului penal. Pentru cât de corect va fi calificată fapta prejudiciabilă săvârșită depinde desfășurarea cauzei penale și echitatea pedepsei. În cazul unei calificări incorecte se încalcă principiul legalității, echității și vinovăției, de aceea e foarte important de a înțelege esența calificării infracțiunii pentru a nu face erori în aplicarea normelor juridice.

În domeniul dreptului, a califica o faptă înseamnă a-i da o apreciere juridică, a alege norma juridică corespunzătoare, care conține elementele acesteia (vezi: I. Pitulescu; E. Dersidan; P. Abraham; I. Ranete, *Dicționar de termeni juridici uzuali, explicativ practic*, București, Ed. Național, 1997, p. 62). Calificarea infracțiunii este o parte componentă a calificării juridice ce diferă de alte tipuri de calificări (Calificarea delictului civil, contravenției administrative) prin aplicarea normelor de drept penal.

Codul penal al Republicii Moldova conține un capitol întreg ce abordează problema calificării infracțiunii, definită în articolul 113 ca „*determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii prevăzute de norma penală*”.

În dreptul penal, calificarea infracțiunii constituie o etapă și condiție absolut necesară pentru aplicarea normelor juridico-penală, adică a da faptei prejudiciabile apreciere juridică adecvată, invocând norma juridico-penală din codul penal. Aici se are în vedere atât dispozițiile părții speciale, cât și a celei generale. Cu toate acestea, în literatura de specialitate se întâlnesc și constatări ce derogă de la regulile generale și neglijează legătura indisolubilă între partea specială și generală a dreptului penal. Unii autori susțin că calificarea infracțiunii este aplicarea normei speciale în rezultatul stabilirii corespunderii semnelor unei fapte prejudiciabile și elementele unei infracțiuni concrete prevăzută de un articol din partea specială a codului penal.

Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni

Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni, determinat la art.33, se efectuează cu invocarea tuturor articolelor sau alineatelor unui singur articol din legea penală care prevăd faptele prejudiciabile săvârșite.

Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței normelor penale.

- 1) Concurența normelor penale presupune săvârșirea de către o persoană sau de către un grup de persoane a unei fapte prejudiciabile, cuprinse în întregime de dispozițiile a două sau mai multor norme penale și constituind o singură infracțiune.
- 2) Alegerea uneia din normele concurente care reflectă cel mai exact natura juridică a faptei prejudiciabile comise se efectuează în condițiile art. 116-118.

Plan de seminar

1. În ce constă procesul căutării normei juridico-penale?
2. Care sunt condițiile calificării unui concurs de infracțiuni.
3. Dați noțiunea concurenței normelor juridice penale.
4. Care sunt regulile de calificare ale fiecărei modalități a concurenței normelor juridico-penale?

Spețe

1. Aflată la fața locului, poliția a constatat lipsa unor bunuri de valoare din apartamentul victimei Bănescu.
Cărei dispoziții din Codul penal îi corespunde fapta prejudiciabilă? Ce înseamnă calificarea juridică?
2. În urma unei certți dintre Tudoreanu și Uță, Uță a sărit la bătaie și în urma unor replici de lovituri Tudoreanu l-a împins pe Uță, iar acesta a căzut lovindu-se mortal.

- Organele de anchetă au calificat fapta drept lipsa de viață din imprudență.
Corect au fost calificate acțiunile lui Tudoreanu?
3. Fiind provocat de acțiunile ilegale ale victimei Horia, Lungu,l-a lovit cu capul de beton de 7 ori, cauzându-i astfel moartea lui Horia.
Va fi fapta calificată drept omor cu o deosebită cruzime sau omor în stare de afect?
4. Albu a fost surprins în timp ce sustrăgea pe ascuns bunurile din casa victimei. Pentru fapta sa Albu a fost trimis în judecată.
Cum vor fi calificate acțiunile lui Albu?
5. Ciobanu în complicitate cu Cuzman, au sustras bunuri din proprietatea lui Traian, apoi întâlnindu-se cu Verdeș s-au luat la bătaie cu acesta, neconvenind asupra părții dinbunurile furate, omorându-l. Fiind prinși de orgenele de poliție, Ciobanu și Cuzman s-au opus arestării.
Cum vor fi calificate faptele lui Ciobanu și Cuzman?
6. Ionescu a fost trimis în judecată pentru infracțiunea de viol asupra unei minore. Pe parcursul anchetei s-a constatat că victima era vară primară cu Ionescu .
Cum vor fi calificate faptele lui Ionescu? Până la ce etapă a procedurii penale se poate efectua calificare infracțiunii?

NOTE

BIBLIOGRAFIE

I. ACTE NORMATIVE

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.1 din 1994.
2. Codul penal al Republicii Moldova din 1961.
3. Codul penal al Republicii Moldova din 2002. M.O. 13.09.2002
4. Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a Republicii Moldova din 6 iulie 1992 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea averii proprietarului”. // Culegere de Hotărâri ale Plenului Judecătoriai Supreme a R.M. (1990 – 1993). Chișinău, 1994, pag.71-83.
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 12 noiembrie 1997 „Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației în cadrul examinării cauzelor privind infracțiunile săvârșite de minori”. //Culegere de hotărâri explicative. Chișinău, 2000, pag.201 – 210.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 10 iulie 1997 cu modificările introduse prin Hotărârea Planului din 20 decembrie 1999 „Cu privire la practica aplicării legislației penale și administrative pentru protecția consumatorilor”. // Culegere de hotărâri explicative. Chișinău, 2002, pag.251-255
7. Hotărârea Plenului din 10 iulie 1997 cu modificările introduse prin Hotărârile Plenului din 10 iunie 1998 și din 27 octombrie 1998 „Despre practica judiciară în cauzele privind contrabanda și contravențiile administrative vamale”. //Culegere de hotărâri explicative. Chișinău, 2000, pag.226 – 233.
8. Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a Republicii Moldova din 11 martie 1996 cu modificările introduse prin Hotărârea Plenului din 10 iunie 1998 și din decembrie 1999 „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru mituire”. // Culegere de hotărâri explicative, Chișinău, 2000, pag.262 – 266.

II. MANUALE ȘI MONOGRAFII

1. S.Botnaru A.Șavca ș.a. - Dr.Penal, partea generală,Chișinău 2005, Ed. pag.9-39
2. Barbîneagră A. Berliba V., Gurschi C. HolbanV. Popovici T. Ulianovschi Gh. Ulianovschi X., Ursu N., Codul penal comentat și adnotat, Ed. Cartier Juridic, Chișinău, 2005, pag. 12-20
3. A.Borodac, V.Bujor, S.Brînză,ș.a.,-**Dr.Penal, partea generală**,Ch.1994.
4. M.Basarab-**Dr.Penal, partea generală**,Cluj-Napoca,1996.
5. Narcis Giurgiu-**Dr.Penal, partea generală**, Buc.2001.
6. Gh.Florea-**Vinovăția și pedeapsa penală**, Chiș.1987.
7. C.Bulai- **Manual de drept penal**, Buc.,1996.
8. V.Dongoroz, I.Oancea-**Explicații teoretice ale C.P. român**, Buc.,vol.2,1995
9. S.Brînză-**Infraactorii minori**, Chișinău1998-
10. Gh.Florea-**Circumstanțele care înlătură caracterul penal al faptei**, Chiș.1980.
11. I.Pitulescu-**Delincvența juvenilă**, Buc.1995.
12. C.Bulai-**Infrațiunea complexă**,Buc.1996.
13. Gh.Mateuț-**Recidiva și practica în dreptul penal**. Buc.1997.
14. F.Strețeanu-**Concursul de infracțiune**, Cluj-Napoca,1999.
15. X.Ulianovschi-**Participația penală**,Chiș.2001.
16. V.Bujor,O.Bejan-**Criminalitatea profesională**,Chiș. 1999.

17. Кудрявцев, Наумов-Учебник уголовного право, Мос,1996
18. Кузнецов,-Коментарий к уголовново право, Мос,1995
19. I.Macari –**Dr.Penal, partea generală**, Chiș.1999.
20. A.Vorodac-**Dr.Penal,partea generală**,Chiș.1994,
21. В,С.Орлов, **Субъект престурления**. М.1958
22. А. Ф Кистяковский, **Исследование о смертной казни** .М 1992
23. И.Я.Фоницкий **Учение о наказание** М. 2000
24. Ion Mircea **Vinovăția în dreptul penal român**, Lumina lex,1998.
25. Iancu Mândru **Amnistia și grațierea**, Juridica 2000.
26. Iulian Poienaru **Pedeapsa cu moartea – pro sau contra**. В.1994.
27. I.Macari – **Drept penal partea generala-** Chi.2002